

و تشریح می کنم - اصل ۱۹ - مجلس حق دارد برای اصلاح امور مالیاتی «اصلاح امور مالییه نه مداخله در محاسبات دولتی و هیئت وزراء» و تسهیل روابط حکمرانی «این هارا دقت کنید که خیلی مهم است» در تقسیم ایالات و ممالک ایران یعنی در تعیین ممالک با دقت ملاحظه فرمائید» و تعیین حکومتها پس از تصویب مجلس سنا اجرای آراء مصوبه را از اولیاء دولت بخواهد - این ها هیچکدام راجع باین نبود که مجلس سنا بتواند مداخله در امور مالییه کند خوب است يك قدری انصافاً تصور کنیم که چه باری بدوش ما گذاشته اند و حقوق سی و کرور ملت بیچاره را که بگردن خود گرفته ایم و بقرآن قسم خورده ایم که حفظ کنیم چطور بیائیم این جا به نشینیم و بگوئیم چه ضرر دارد از برای اینکه مشاجره و منازعه بین مجلس شورای ملی و مجلس سنا شود چند نفری در این کمیسیون که برای تفتیش محاسبات وزراء معین می شود از مجلس سنا انتخاب شود که آنها هم در آن نظری داشته باشند و بر خلاف قانون اساسی حق بدهیم بآنها در امور مالییه مداخله کنند و بنده نمی دانم چگونه می توانیم با این مذاکرات در این خصوص رای بدهیم .

رئیس - مذاکرات بقدر کافی در این خصوص بعمل آمد حالا باید رای بگیریم جمعی اجازه نطق خواستند اظهار کردند که مذاکرات کافی نیست .

رئیس - پس رای می گیریم در اینکه مجلس شورای ملی مذاکره را کافی می داند یا خیر کسانی که مذاکرات را کافی می دانند قیام نمایند [اغلب قیام نمودند]

رئیس - مجلس مذاکرات را کافی دانست حالا در پیشنهادهایی که شده است رای می گیریم پیشنهاد آقا شیخ علی قرائت شد .

رئیس - حالا بنده يك تقاضائی از آقای آقا شیخ علی می کنم که پیشنهاد ایشان را مؤخر بداریم از برای اینکه به بینم اساساً مجلس انتخاب يك عده را از مجلس سنا برای عضویت این کمیسیون تصویب می کند یا خیر ؟

پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا به عبارت ذیل قرائت شد .

وزیر مالییه در آخر هر سال باید تشکیل يك کمیسیونی ۱۲ نفری را که مرکب خواهند بود از ۶ نفر از نمایندگان مجلس شورای ملی و ۶ نفر از دیوان محاسبات از حضور همایونی استمداد نماید تا آخر ماده .

رئیس - رای می گیریم در این پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا فقط ۶ نفر از دیوان محاسبات و شش نفر از اعضاء مجلس شورای ملی انتخاب شود کسانی که این پیشنهاد را تصویب می کنند قیام نمایند ۲۸ نفر قیام نفر نمودند چون اکثریت نبود رد شد .

ثانیاً پیشنهاد آقای حسنعلی خان قرائت شد .
رئیس - رای می گیریم بر این پیشنهاد آقای

حسنعلی خان که هشت نفر از اعضاء مجلس شورای ملی و چهار نفر از دیوان محاسبات انتخاب شود کسانی که این پیشنهاد را تصویب می کنند قیام نمایند ۳۲ نفر قیام نمودند نیز چون اکثریت نبود رد شد .
رئیس - حالا رای می گیریم بر ماده ۹۹ بطوری که کمیسیون پیشنهاد کرده است .

ماده ۹۹ بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده بود قرائت شد در این موقع عده از اشخاص که مخالف پیشنهاد کمیسیون بودند از مجلس خارج شدند .
رئیس - عده برای اخذ رای کافی نیست .

لسان الحکماء - حالا که شبهه شده است در اینکه این ماده مخالف قانون اساسی است بنده تقاضا میکنم این راهم رجوع کنید بکمیسیون تفسیر برای اینکه تفسیر بکنند و اشتباه رفع شود (گفته شد لازم نیست) .

رئیس - حالا چون عده برای اخذ رای کافی نیست اخذ رای در این خصوص را میگذاریم برای جلسه آتی و چون جلسه خصوصی هم داریم عجله جلسه علنی را ختم میکنم جلسه آتی روز پنجشنبه و دستور آن از اینقرار است اخذ رای آخری در قانون محاسبات عمومی - شوردرد امتیاز طلاشویی کوه زرد - شور در باب مستخدمین پلیسی - مجلس خصوصی است .
مجلس تقریباً یکساعت و نیم از شب گذشته خصوصی شد .

جلسه ۱۸۰
صورت مشروح شنبه ۲۱ شهر
ذی قعدة ۱۳۲۸

مجلس یکساعت و نیم قبل از غروب آفتاب بریاست آقای متین السلطنه نایب رئیس تشکیل شد .
صورت مجلس روز سه شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود - غائبین جلسه قبل ناصر الاسلام - حاج وکیل الرعایا - بدون اجازه - شیبانی - مستشار الدوله - ممتاز الدوله - حاج مصدق الملک - طباطبائی - دهخدا - سردار اسعد بوقوع مقرر حاضر نشدند - وکیل - التجار - مریض .

نایب رئیس - آقای حاج عز الملک راجع بصورت مجلس ملاحظاتی داشتید .

حاج عز الملک - در آخر مجلس يك اتفاقی افتاد یعنی بعضی از آقایان در موقع رای دادن از مجلس خارج شدند و بواسطه خارج شدن آنها عده برای اخذ رای کافی نشد و اینمطلب در صورت مجلس قید شده است در صورتیکه بنده لازم میدانم قید شود بجهت اینکه اگر بنا باشد هر کس در هر مسئله که برخلاف رای بوده در اقلیت ماند بخواهد از مجلس خارج شود و عده را از کفایت بیندازد و هیچ کاری پیش نخواهد رفت بنده از همان اشخاصی بودم که در آن روز مخالف بودم و رایم در اقلیت ماند چند مرتبه هم عقیده خود را اظهار کردم لکن بیرون نرفتم برای اینکه قاطع اختلاف اکثریت مجلس است و در هر مسئله باید تابع اکثریت بود نه اینکه بعضی اینکه رای بکنند مخالف شد با اکثریت در موقع رای از مجلس خارج شود و اخذ رای را بتعمیق بیندازد .

معاضد الملک - بنده در خصوص نمایندگان عراق در جلسه گذشته اجازه خواستم چون نوبت بنده

نرسید جناب رئیس اجازه دادند که در جلسه آتی مقصود خودم را عرض کنم و آن این بود که در خصوص شاهزاده فرمانفرما که مجلس رای نداد و رد کرد گمان میکنم کسانی که رای ندادند نظرشان بیک موضوع اساسی بود و آن این بود که چون ایشان در وزارت جنگ تشریف داشتند و آن مقام هم اهمیتش بیش از مقام وکالت است و اگر مجلس تصویب میکرد حقوق امالی عراق منظور نشده بود باینواسطه رای ندادند درباره ایشان والا این مسئله معلوم است که بکنفر نماینده را که مجلس رد میکند و دیگری را قبول مینماید بی علت نیست و نظرشان بیک موضوع اساسی است .

نایب رئیس - معلوم میشود که راجع بصورت مجلس ملاحظات دیگری نیست (اظهاری نشد نایب رئیس صورت مجلس را امضاء نمود .

حاج شیخعلی - هر وقت که يك مقصودی نقطه نظر یک شخص واحدی یا یک جمعیتی میشود اقدامی

میکند برای تعقیب یک مطلبی و مثلاً از مجلس يك کمیسیونی انتخاب میشود ششماه یکسال میگذرد و ماهیچ نتیجه از آن کمیسیون نمی بینیم مثل اینکه در هشت ماه قبل يك کمیسیونی انتخاب شد برای اینکه قراردادها و کنتراتها را مطالعه نمایند و بنده هیچ نمیدانم که آن کمیسیون چه شد همچنین يك کمیسیونی معین شد که بقروض دولت رسیدگی کند یکسال پادماه است میگذرد هیچ معلوم نشد که این کمیسیون چه کرد من که یکی از نمایندگان میباشم تا بحال نه يك کنتراتی را دیدم و نه يك قراردادی را و ما در چهار روز قبل گویا ملتفت شدیم که مجلس بکطریقی مشی و يك پروگرامی لازم دارد و باید نوشته شود يك کمیسیونی برای انجام اینکار از مجلس معین شود تا بحال نفهمیدم که این کمیسیون چه کردند و بچه کاری مشغولند و هیچ راپورتی از ایشان بمجلس نیامد اگر در واقع آنها هم که منتخب شده اند میخواهند پروگرام برای دوره بدهند بنویسند هیچ لازم نیست برای اینکه دوره تقنینیه بعد که آمد خودشان يك فکری برای خودشان خواهند کرد و اگر بجهت ما میخواهند پروگرام بنویسند صفا الان قریب چهل روز است میگذرد و بنده از یکی از آقایان اعضاء کمیسیون استفسار کردم که کی خواهید راپورت داد جواب دادند که تا بیست و پنج روز دیگر ما يك راپورتی از يك جمله مقصود خودمان خواهیم داد بنده عرض میکنم الان چهل روز است این کمیسیون معین شده است تا بحال چطور شده است که راپورت نتوانسته اند بدهند که تا بیست و پنج روز بعد آنها از يك جمله مقصود خودشان می خواهند راپورت بدهند و اگر این کمیسیون می خواهند مثل آن کمیسیونی که مادر سابق انتخاب کردیم و هیچ اثری از آنها ندیدیم کار بکنند بهتر این است که منحل شود .

معزز الملک - خود حاج شیخعلی هم اعتراف فرمودند که این مسئله پروگرام يك امر مهمی و يك مسئله مشکلی است و باینجهت خودشان تصدیق خواهند کرد که يك چنین امر مهم و مسئله مشکلی را باین زودی نمیشود بمجلس آورد البته چندین شعب لازم دارد و در هر يك از شعب باید وارد شد و دقت نمود تا اینکه يك مسئله بشود و

بمجلس بیاید و از بیست و پنجم ماه گذشته هفته چهار روز از صبح تا ظهر کمیسیون منعقد بوده و مشغول بوده ایم و در این مدت هیچ مسامحه نشده است و با اینکه در این مدت کمیسیون خیلی اقدامات کرده است تازه پریروز اصلاحات عدلیه خارج شده است و در جلسه امروزی داخل اصلاحات مالیه شده است در اینصورت و با این ترتیب خودشان هم اعتراف خواهند کرد که برای يك همچو امر مهمی و مسئله مشکلی اینمدت زیاد نیست و اگر کمیسیون بتواند تا يك ماه دیگر راپورت صحیحی از اقدامات تقدیم مجلس کند دیر نشده است و خوب کار کرده است .

نایب رئیس - حالا داخل می شویم در دستور امروز .

کاشف - بنده تقاضا می کنم که راپورت شعبه اول راجع بنمایند ارامنه که بنا بود جزء دستور شده و امروز مطرح شود رای درباره آن گرفته شود

نایب رئیس - آن راپورت طبع نشده است و اگر هم شده باشد توریع نشده است شروع می شود بدستور دستور بقیه شور در ماده ۹ قانون مسابقات عمومی است ماده ۹ قانون مزبور مجدداً قرائت شد پس از آن پیشنهادی از طرف شاهزاده سلیمان میرزا بمضمون ذیل قرائت شد [بنده تقاضا میکنم ماده ۹ قانون مسابقات عمومی را که موضوع مذاکرات و مباحثات بسیار شده و جمعی را عقیده این است که مخالف دو اصل قانون اساسی است بکمیسیون تفسیر ارجاع شود که در آنجا دلیل طرفین را کمیسیون اصفا نموده و ملاحظات لازمه در آن شده راپورت داده شود .

نایب رئیس - عده از نمایندگان محترم اجازه خواسته اند ولی اگر در این پیشنهاد رای گرفته شود دیگر گمان میکنم که مذاکره لازم ندارد حال در خصوص این پیشنهاد اگر آقایان ملاحظاتی دارند بفرمایند

حاج سید ابراهیم - عرض میکنم ما بعد از يك سال که یک قانونی را میخواهیم بگذرانیم معوق میگذازم و رجوع میکنم بیک کمیسیون در صورتیکه کمیسیون حق تفسیر قانون اساسی را ندارد و باید نظریات خودش را بگوید و بمجلس پیشنهاد کند تا اینکه مجلس آنرا قبول یارد کند و اینکه آن کمیسیون بر حسب آنچه رادر قانون اساسی بگوید متبع باشد بنده این را قبول ندارم بلکه کمیسیون باید فقط نظریات خودش را بمجلس اظهار کند و اگر اینمطلب رجوع باین کمیسیون بشود از سایر کمیسیون هائی که تا بحال منعقد شده است نظریاتی نخواهد داشت و هر چه باشد باز باید بمجلس و در مجلس تصویب یا رد شود باینجه بنده رجوع بکمیسیون را هیچ صلاح نمیدانم که (ه) ماده معوق بماند برای احتمال این که شاید شکل دیگر بشود مذاکرات در اینخصوص خیلی شده است و اگر هم یکی در روز دیگر در مجلس مذاکره بشود بنده گمان میکنم که زودتر بشود رای گرفت از اینکه بکمیسیون برود بنده بهیچوجه این پیشنهاد را تصویب نمیکنم بجهه این که بالاخره باید بمجلس بیاید و مجلس تکلیف آنرا معلوم نماید

محمد هاشم میرزا - اولاً بنده عرض میکنم اگر بایند داخل مذاکره شد و پیشنهاد اساکت گذاشت که آن مطلبی است علیحده ولی خوب است اول در پیشنهاد رای بگیرند منتهی رای نخواهند داد آنوقت داخل در مذاکره میشویم اگر هم نتیجه نگر فتم اذمان یک قدری بهتر حاضر میشود و الا شخصاً بنده عقیده ندارم که این رجوع شود بکمیسیون برای اینکه فایده ندارد و عرض میکنم خوب است این را برای جلسه دیگر بگذاریم که تا آنوقت که باز این مسئله موضوع بحث شود یک قدری اذمان مامسوق و افکار حاضر تر خواهد بود .

سلیمان میرزا - بنده متعجبم از این فرمایشاتی که میفرمایند یک چیزی بنظر بنده رسیده است که این چیزی که بمجلس آمده است مخالف قانون اساسی است مثل اینکه آقای عز الملک هم در خصوص اصل قانون اساسی پیشنهادی کردند و رجوع شد بکمیسیون حالا هم یک چند نفری که بنظرشان رسیده است که این ماده برخلاف قانون اساسی است پیشنهادی کردند که اینمطلب رجوع شد بکمیسیون تفسیر اینمطلب باید معلوم شود یا خیر و در یک مجلس هشتاد نفری هم که نمی شود کاملاً در اینخصوص مذاکره نموده و مدتی وقت مجلس را تلف کرد رجوع می شود بیک کمیسیون شش نفری یا دوازده نفری در آنجا نظریات و مذاکرات لازمه در اینخصوص میشود بنده که این پیشنهاد را کرده ام دلایل خودم میگویم اعضاء آن کمیسیون یا اشخاصیکه مخالف هستندم دلایل خودشان را اظهار میدارند و اگر هم يك دو روز طول بکشد با کمال خوبی بمجلس می آید و تمام می شود بنده که عرض نکردم رای کمیسیون قاطع است اینمطلب رجوع می شود بکمیسیون کمیسیون هم همان طوریکه عرض شد بعد از مذاکرات و ملاحظات لازم خود را اظهار نموده راپورت میدهد می آید بمجلس آنوقت اگر مجلس رای کمیسیون را تصویب کرد که چه بهتر و الا رد می کند و آنچه را که مجلس رای داد و تصویب کرد مطاع و متبع خواهد بود این چیز تازه نیست که بنده تقاضا کرده ام مخیر هم همین حق را دارند اگر آلان بر خیزند و تقاضا کنند لابد بکمیسیون رجوع خواهد شد پس بنده هم که یک نفر نماینده هستم این تقاضا را کرده ام می گویم این يك چیزی است که باید در کمیسیون تجدید نظری در آن بشود و بر گردد بمجلس تا این رای که می خواهم بدهیم از روی بصیرت باشد بنده می گویم اینمطلب برخلاف قانون اساسی است آیا باید بفهمیم یا خیر ؟

نایب رئیس - گمان می کنم بطوریکه فرموده اند بعد از مذاکرات باز مجبور خواهیم شد که اینمطلب را بکمیسیون رجوع کنیم پس خوب است وقت مجلس را بیش از این صرف نکنیم و اولاً در خصوص این پیشنهاد رای می گیریم آقایانیکه باین پیشنهاد موافق هستند یعنی تصویب می کنند که این ماده رجوع شود بکمیسیون تفسیر قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

فهم الملک - چون کمیسیون تفسیر مدتی است تشکیل شده و یکی از موادیکه بآنجا رجوع شده است هنوز آنها راپورت نداده اند از اینجهت

استدعا می کنم که این مسئله راجع باینستند همین هفته آنرا مطرح مذاکره نموده راپورت بدهند که از برای يك مطلب جرئی يك قانونی عقب نیفتد .

نایب رئیس - حال این مسئله رجوع می شود بکمیسیون تفسیر - جزء دوم از دستور شور ثانی در راپورت کمیسیون فواید عامه راجع بامتیاز پلاشویی کوه زراست شروع بآن می شود .

ارباب کیخسرو - مکرر در اینجا مذاکره شد که هر طرح یا قانون یا امتیازی که بمجلس می آید و راجع بیک وزارت خانه است باید خود وزیر یا معاون او حاضر باشد تا اینکه در حضور او آنمطلب مطرح مذاکره شود و وزیر از آن مدافعه نماید حالا در این خصوص اگر چه وزیر معارف نداریم ولی بنده خیلی لازم می دانم که معاون وزارت فواید عامه در اینجا حاضر باشد و الا اگر معاون حاضر نباشد و اینمطلب مطرح شود گمان می کنم اگر بر بخوریم بیک محظوراتی باز یک وقتی از مجلس تلف کرده ایم و هیچ ثمری نخواهد داشت .

نایب رئیس - نظر باینکه اینمطلب در زمان آقای صنیع الدوله پیشنهاد شده بود و راجع بخودشان هم بود باینجه مایل نبودند که در اینخصوص دفاع نمایند و چون مخیر کمیسیون حاضر هستند دفاع میکنند دیگر گمان نمیکنم وجود ایشان یا وجود معاون وزارت فواید عامه لازم باشد .

حاج سید ابراهیم - بنده می خواستم عرض کنم در جلسه گذشته آقای رئیس در باب دستور امروز فرمودند و بنده شنیدم مسئله استخدام مستخدمین بلژیکی بود .

نایب رئیس - آن مسئله هم يك جز از دستور است خوانده میشود .

ارباب کیخسرو - آن اظهار را که فرمودند در هیچ جای نظامنامه چنین اجازه داده نشده است که وزیر فواید عامه اگر خودش امتیازی بخواهد کمیسیون برای او دفاع کند بملاوه عرض میکنم اگر آقای صنیع الدوله آنروز وزیر فواید بودند و این را تقدیم کردند امروز وزیر مالیه هستند حالا اگر چه وزیر فواید عامه نداریم ولی معاون آن وزارت که هست باید حاضر شود و در موقع مذاکرات توضیحاتی که لازم است بدهد و مدافعه نماید .

آقا میرزا ابراهیم خان - البته آقای ارباب در نظر دارند که در شور اول در تمام مواد امتیاز پلاشویی کوه زراست شده و مذاکرات بعمل آمده است فقط چیزیکه باقی مانده بود و باین جهت بکمیسیون رفت این بود که حدود و حوزه تقشیش را که می خواستند معین نشده بود از اینجهت رجوع شد که حدود حوزه تقشیش معین نشود مدت ها مانده بود و در جزء دستور گذاشته نشده بود و حالا جزء دستور گذاشته شده است و چیزیکه در این راپورت دویمی کمیسیون راپورت داده است همان حدود حوزه امتیاز است راپورت کمیسیون فواید عامه راجع بپلاشویی کوه زراست واقع در کویه مرکزی و حوالی (طروت) قرائت شد کمیسیون مواد آن را بقرار ذیل پیشنهاد کرده بود ماده امتیاز پلاشویی

قطعه زمین متصل به طروت که در شمال آن محل واقع است و فضای آن ۴ فرسخ در چهار فرسخ می باشد در مدت سی سال شمسی به مرتضی قلی خان و صنایع الدوله داده میشود .

ارباب کیخسرو - اینجا نوشته شده است امتیاز تلاشوی قطعه زمینیکه در شمال آن محل واقع است بنده عرض میکنم که در امتیاز دادن یک مرکز باید معین شود که حدود آن را از روی مرکز معین کنند و بنده میخواستم عرض کنم که (طروت) اسم آن مرکزی است که معین کردند یا اسم حوالی آنجاست .

منتصر السلطان - (طروت) اسم آن نقطه است که آن معدن در آنجا واقع است .

محمد هاشم میرزا - بنده میخواستم عرض کنم که چون نمایندگان از نقاط مختلفه میآیند از اینجهت بغوی از این مطلب اطلاع ندارند آقای ضیاءالمالک وکیل سمنان و دامغان حاضرند خوب است اجازه بایشان بدهند که ترتیب آنجا را بگویند که اینقدر در این خصوص مذاکره نشود و الا گمان ندارم آقای مخبر بتوانند از عهده جزئیات برآیند .

آقا میرزا ابراهیم خان - چون این امتیاز تلاشوی که در اینجا نوشته شده است در اراضی کویر مرکزی است و در اراضی کویر مرکزی هم منظور که خاطر آقایان مسبوق است فقط نقطه را نتوانستند معین کنند که مشارالیه باشد . (طروت) بوده است که در جنوب این اراضی واقع است یعنی در جنوب فریبی و الا در سایر جهات دیگرش نقطه که بتواند مشارالیه فواصل حد باشد ندارد حدودش منتهی میشود بکرمان و سیستان تنها جاییکه بتواند ممیز این نقطه باشد همان (طروت) است که این اراضی در شمال آن واقع است .

افتخار الواعظین - در چنین يك امتیاز مهمی که داده میشود بنده صلاح نمیدانم که نوشته شود امتیاز قطعه زمین تلاشوی کوه زر و فضای آن چهار فرسخ در چهار فرسخ است این معین است که از طرف شمال و از طرف جنوب و از طرف مشرق و از طرف مغرب این محل به بعضی نقاط و بعضی کوهها و تپهها منتهی میشود و در همان امتیاز نامه باید جهات اربعه اش را معین کنند و حدی برای آن قرار بدهند و اینکه آقای آقا میرزا ابراهیم خان فرمودند این دلیل نمیشود بر اینکه چون آنجا در کویر واقع است ممکن نشود حدی برای آن معین کرد و با این ترتیب که در اینجا معین شده بنده هیچ نمی دانم که آن زمینی که داخل در حوزة امتیاز میشود تا کجا است و بنده چقدر از این اراضی را امتیاز میدهم و عرض میکنم تا حدود اربعه حوزة این معین نشود که از طرف مشرق بکجا منتهی میشود و از طرف شمال و همچنین در طرف مغرب و جنوب حدودش کجا است بنده که نمی توانم در این خصوص رای بدهم و تصویب کنم .

ارباب کیخسرو - گویا نظر آقایان باشد

در وقتیکه امتیاز تلاشوی آستانه عراق آمد اینجا ابتدا آنرا مثل همین با بنظر یعنی یک قسم غیر معین نوشته بودند و بالاخره منتهی بالا بنجا شد که يك نقشه از آنجا نشان بدهند حالا خواهند گفت که این چون در کویر واقع است نقشه ندارد بنده عرض میکنم خود گوهر که لایه يك جانی منتهی می شود آن شهرانی که در حدود کویر است از روی خطوط معین ممکن است يك نقشه بکشند و باید در کمیسیون ضبط باشد اگر چه البته نقشه از آن در وزارت فواید عامه خواهد بود ولی در کمیسیون هم باید ضبط باشد حالا میخواستم از مخبر کمیسیون سؤال کنم که همچو نقشه در کمیسیون ضبط هست یا خیر ؟

منتصر السلطان - در خصوص این حدودی که در اینجا ذکر شده باید معین شود چون صاحب این امتیاز در چیز را خواست است یکی حق تفتیش و یکی امتیاز تلاشوی اما حدود تفتیش که از قراریکه آنجا نوشته شده است . در حدود (طروت) و (چندق) و (دستجرد) و (سیاه کوه) حق تفتیش داده شده که مدت پنجسال در این حدود تفتیش نماید و هر معدنی را که کشف کرد امتیاز آن باو داده شود و در آنجا یک حق تلاشوی را امتیاز میکرد بقطعه زمینی است که معین کرده ایم و در آن قطعه زمین هم جای معینی نیست که از روی آن حدود او معین شود فقط يك قریه در نقشه نوشته شده است که (طروت) باشد و دیگر نقطه دیگری که معروف باشد و بشود که مادر اینجا بنویسیم در آنجا پیدا نکردیم و چهار فرسخ در چهار فرسخ از این قطعه زمینی را که معین شده است و در شمال غربی (طروت) واقع است امتیازش را میدهم و این بقعیده بنده عمل اشکالی نخواهد بود .

ضیاءالمالک - (طروت) تا کوه زر ده فرسخ راه است و تا آنجا ده پارچه ده است ربطی (بطروت) ندارد .

محمد هاشم میرزا در این موضوع همانطوریکه آقای آقا میرزا ابراهیم خان اظهار کردند در تواربخ ما مثلا حمدالله مستوفی و سایرین که تاریخ نوشته اند همین اسم نوشته اند علامت و آثار هم دارد و از باب اینکه در آنجا ها آبادی نبوده است در سابق بر این قریه که باسم طروت است موسوم شده و اینجهت هم امتیاز باین اسم آمده است اما چنانکه مخبر فرمودند از جندق تا دامغان شصت فرسخ میشود ولی از دستجرد تا اینجا این اندازه نیست و اما در مسئله تعیین محل بطوریکه آقای ارباب گفتند ممکن است معین کرد که چند فرسخی (طروت) است اگر چه اطراف طروت خیلی از جاها است که علامات صنعتی از قبیل کوه و دریا ندارد ممکن است که معین کنند از روی نقشه و تکلیف هم همین است که معین بکنید که اسباب مناقشه بعد ها نشود و ممکن است که مهندسین این را معین کنند بواسطه خطوط مستقیم یا منحنی یا بهر ترتیبی که دایره بکشند و یک جانی منتهی کنند که بتوان تعیین کرد .

حاجی سید ابراهیم - بنده مضائق تمام این مذاکرات هستم بجهت این که فرض کنید حوزة امتیاز صد فرسخ در صد فرسخ است اگر ملاحظه

صرف دولت را باید کرد که در چهار فرسخ در چهار فرسخ هم نباید رای بدهیم یعنی اگر صرفه نباشد و اگر ملاحظه املاک شخصی مردم را باید بکنیم همانطوریکه درصد فرسخ ملاحظه داریم در چهار فرسخ هم باید ملاحظه داشته باشیم ولی همین قدر که ما می خواهیم این فز از زیر زمین خارج شده نروت مردم زیاد شود و بدست مردم بیاید نباید این اندازه سخت بگیریم و اینجا هم که معین کرده است که قطعه زمین متصل بطروت که چهار فرسخ در چهار فرسخ می باشد دو فرسخ آنطرف دو فرسخ این طرف والا این قدر خصوصیتی ندارد که مالین قدر در آنجا کوه کنیم بنده عرض میکنم دستم پیدا کرد دو فرسخی هم جلوتر رفت باز همین شرایط است پس این جهه بنده این مذاکرات را مفید نمی دانم ولی يك مسئله را می خواستم عرض کنم و آن این است که در کویر مرکزی که تقریباً يك حدش می رود تا یزد و خیلی بزرگ است خیلی رشته های مختلف دارد و این را از اینجا فقط باسم کوه زر نوشته اند مقصودشان همان کوه زر و تلاشوی است و خوب است امروز اینقدر در این خصوص مذاکره نکنیم بلکه زودتر بگذرد .

منتصر السلطان - خواستم عرض کنم که این امتیاز که اسمش را گذاشته اند امتیاز کوه زر این در کویر مرکزی واقع است و علاوه بر معین طلا هم در آنجا هست و همین طوریکه شاهزاده محمد هاشم میرزا فرمودند علامات و آثار در آنجا خیلی هست و در آنجا جاهای صندری و دوست زری هست همانطوریکه در تاریخ نوشته شده است که در آن جاهها کار کرده اند و قریه طروت در شمال غربی دامنه کوه زر واقع است و بواسطه آمدن باران ریزش کرده و ریزه های طلا در آنجا پیدا شده است و در این چهار فرسخ در چهار فرسخی که در آنجا نوشته شده است زده می است نه آبادی و غیر از تلاشوی هم کار دیگری ندارد .

معاضدالمالک - بنده در این باب با مخبر کمیسیون موافقم ولیکن می خواستم از طرف اداره تند نویسی از آقایان تقاضا کنم آقایانیکه نطق مفصل دارند و می خواهند نطقشان صحیحاً ضبط شود تشریف بیاورند بمجلس که هم نطقشان صحیحاً ضبط شود وهم مطابق نظامنامه داخلی رفتار کرده باشند .

حاج شیخ علی - آنچه اطلاعاتی را بنده از این حدود تحصیل کرده ام عرض میکنم که آقایان مطلع شوند تقریباً بیست فرسخ از دامغان که به سمنان می رود (طروت است) و طروت که نوشته اند گویا قلع است آنوقت چهار فرسخ که رو بکویر می رود آنجا يك محلی است که اسمش (زره) است که گویا این معدن در همانجا است آن نقطه را که اول امتیاز دادیم آثار عتیقه داشت حالا با معدن بود باز رودخانه اما این جا يك کوهی است که اطرافش جمعاً بیابان است و اسم او (زره) است و خاکهای او را همین طوریکه می گویند وقتی که می شوند ذرات صغیره طلا در آنجا پیدا می شود حالا این تا بچه اندازه که برود همین خواص در آن هست اطلاع ندارم طرف جنوب شرقی آن تا دامغان تقریباً بیست فرسخ می شود و از (زره) تا (طروت) چهار فرسخ می باشد .

آقا میرزا مرتضی قلیخان - اولاً عرض میکنم که این مسئله هیچ مناسبت بآن مسئله طلا شوی ندارد و نباید بهم قیاس کرد بلکه اینكه این يك محل مخصوص بود که اطرافش تمام ملک و آبادی بود و این يك قطعه زمینی است که بکلی لم یزرع است و آبادی آنجا وقتی است که شتر داران آنجا عبور کنند شترانش را بچرانند آب هم ندارد آب خودشانرا هم از جای دیگر می آورند شتر دار هم که عبور میکند آب خودش را باید حمل کند بنده رفته ام میدانم چه جانی است هشتاد فرسخ طول کویر مرکزی است در صورت فرسخ و این نقطه در کویر واقع است گرچه قدری از این قطعه زمین از کویر خارج می شود لیکن باز آنجا هم کویر است لیکن کویر سختی است اما اینکه میگویند طلا شوی است این را خیلی تعجب میکنم گویا اصطلاح شده است که این را طلا شوی بگویند عرض کردم در آنجا باید آب خوردن را حمل کنند در يك چنین زمینی چطور آب پیدا میشود که زمین را بشویند که طلائی بدست بیاید مگر يك وقتی که بهار باشد باران شدیدی بیاید که سیل خیز باشد آنجا آب بییند سیل هم که يك جانی توقف نمیکند که بروند با آن طلا شوی کنند پس این طلا شوی است یا معدن طلا اما این اشکالاتی که کرده اند در باب تعیین محل بنده همین اشکال را در این خصوص دارم در هر صورت برای اینکه همینطور که غیر معین گفته شود در سمت شمال قریه طروت چهار فرسخ در چهار فرسخ این خیلی مجمل است اما اگر بخواهیم حدود معین کنیم آن اطراف دهات ندارد که بآن علامات معین کنیم فرضاً نقشه هم آوردند و يك زمین قاعاً صغیری بشما نشان دادند شما چه فایده از آن حاصل می کنید فقط کوه زر يك محلی است معروف و معین چون هنگام باران که میشود این کوه را ذره های طلا در آن دیده می شود باینجهت موسوم شده است بکوه زر بنده رفیع اشکال را بنظر اینطور میرسد که نوشته شود این طلا شوی یا معدن طلا معین و محصور در چهار فرسخ در چهار فرسخ است و وقتیکه خواستند بروند کار بکنند مأمور وزارت فواید عامه برود حدودش را معین کند که از آن حدود تجاوز نشود بجهت اینکه شاید دیگری هم بخواهد در آن حدود امتیازی بگیرد یا خود دولت بخواهد در آن حدود کار بکند پس خوب است به معین ترتیب نوشته شود .

منتصر السلطان - در این خصوص دعوت هایی که آقا میرزا مرتضی قلیخان فرمودند شده حتی مفتشی که آقای صنایع الدوله وزیر فرستاده بودند برای تفتیش يك اندازه از اراضی را زیادتر جزء امتیاز نوشته بودند بجهت اینکه اسباب گفتگوئی در آتیه نشود و در اطراف این نقطه تلاشوی ابتدا ملکی که مالک داشته باشد یا يك قریه نیست و رئیس کمیسیون هم مخصوصاً گرفتند از روی نقشه دیدند در اطراف این نقطه ابتدا آبادی نیست فقط دو آبادی در آن حوالی است و نقشه آن اراضی ده فرسخ در ده فرسخ کشیده شده در کمیسیون حاضر است ممکن است بمجلس برسد .

دکتر اسمعیل خان - ایرادی که آقای ارباب

دکتر اسمعیل خان - ایرادی که آقای ارباب

و سایرین فرمودند بنظر بنده خیلی بجا است که نقشه میخوانند و در تلاشوی عراق هم نقشه آوردند بمجلس و این هم که میفرمایند ممکن نیست نقشه معین کنند اینطور نیست کمیسیون سابق خواسته بود يك نقشه صحیحی بدست بیاورد ولی چون یک محدود معینی در آن اطراف ندارد که بگوید این قطعه بکجا منتهی میشود ولی من تا روز شنبه يك نقشه که بشود از روی آن يك درجه تخمین کرد بنظر مجلس خواهم رساند .

کاشف - حالا فقط میتوانیم در مدت صحبت کنیم والا باقی مذاکرات باید باشد برای وقتیکه نقشه را بمجلس آوردند .

نایب رئیس - پس رأی در ماده اول میماند تا پس از آوردن نقشه .

دکتر اسمعیل خان - فقط رأی در حدود این امتیاز میماند تا پس از آنکه من نقشه را آوردم در این موقع که پیشنهاد ذیل را که جناب آقا میرزا ابراهیم خان کرده قرائت شد - این بنده پیشنهاد می کنم که در ماده اول اینطور نوشته شود ماده (۱) وزارت فواید عامه بجناب صنایع الدوله اجازه میدهد که در اراضی کوه زر تلاشوی نماید (۲) حدود این طلا شوی از مرکز کوه از شانزده فرسخ مربع است که چهار فرسخ در چهار فرسخ است .

دکتر اسمعیل خان - همینطور که عرض کردم بطور تخمین معین نخواهد شد باید يك قطعه معینی را روی نقشه معین کرد که تا از طرف جنوب بچه مسافت بکجا منتهی میشود و از طرف شمال بکجا منتهی می شود عرض کردم این راهم بنده تا روز شنبه خواهم آورد حالا در مدت می توانیم رای بگیریم .

آقا میرزا ابراهیم خان بطوری که مکرر اینجا عرض کردم که غالب آقایان نقشه کویر مرکزی را ملاحظه کرده اند میدانند که در آن نقطه که ما از آن حرف میزنیم بجز آن نقطه معروف بکوه زر و بجز آن نقطه معروف بطروت و وقتیکه خواستند بروند کار بکنند مأمور وزارت فواید عامه برود حدودش را معین کند که از آن حدود تجاوز نشود بجهت اینکه شاید دیگری هم بخواهد در آن حدود امتیازی بگیرد یا خود دولت بخواهد در آن حدود کار بکند پس خوب است به معین ترتیب نوشته شود .

منتصر السلطان - در این خصوص دعوت هایی که آقا میرزا مرتضی قلیخان فرمودند شده حتی مفتشی که آقای صنایع الدوله وزیر فرستاده بودند برای تفتیش يك اندازه از اراضی را زیادتر جزء امتیاز نوشته بودند بجهت اینکه اسباب گفتگوئی در آتیه نشود و در اطراف این نقطه تلاشوی ابتدا ملکی که مالک داشته باشد یا يك قریه نیست و رئیس کمیسیون هم مخصوصاً گرفتند از روی نقشه دیدند در اطراف این نقطه ابتدا آبادی نیست فقط دو آبادی در آن حوالی است و نقشه آن اراضی ده فرسخ در ده فرسخ کشیده شده در کمیسیون حاضر است ممکن است بمجلس برسد .

مربع است که میتوانند حفز چاه بکنند با تلاشوی بکنند همینطور که صاحب امتیاز تقاضا کرده اند امتیاز چهار فرسخ در چهار فرسخ باشد خوب است این نامه امروز بگذرد و گمان میکنم اگر نقشه هم بیاید زیاد از آنچه امروز معین شده است از ملاحظه نقشه چیزی معلوم نشود و اگر نظر مبارک آقایان باشد تمام مذاکرات در ماه ربیع الاول در دفعه اول شده است نهایت چون تا بچال طول کشیده است و در مرتبه این مجلس آمده است مطالب فراموش شده است .

افتخار الواعظین - پس از آنکه رئیس کمیسیون فواید عامه تمهید میکند که نقشه این را تا روز شنبه بدهد دیگر میدانم چه اتفاقی در اینطور میفرمایند البته ما از روی نقشه معینه امتیاز بدهیم بهتر است از اینکه علی العمیا امتیاز بدهیم

محمد هاشم میرزا - بنده آنوقتیکه اجازه میخواستم بعد عرض نکردم نظرم باین بود که نقشه از کمیسیون میآید ولی حالا عرض میکنم در صورتیکه اطراف آتیم آبادی نباشد باز ممکن است از روی قواعد علم هندسی معین کنند روی نقشه پس بهتر این است که آقایان بگذارند که نقشه بیاید

دکتر اسمعیل خان - بنده مخالفی با آقا میرزا ابراهیم خان ندارم فرمایشات ایشان صحیح است ولی اینکه فرمودند کوه زر در حدود داخلی کویر است و نمیتوان حدی از برایش معین کرد به معین دلیل عرض کردم معین است در نقشه کوه زر را مرکز قرار داد بملاحظه ممکن است بعضی نقاط دیگر پیدا کنیم که آنجا راهم حد و تمیزی قرار بدهیم عرض کردم نقشه تا روز شنبه تقدیم میشود در این موقع پیشنهادی از آقای میرزا مرتضی قلیخان بمبادرت ذیل قرائت شد

بنده پیشنهاد میکنم که ماده اولی این قسم نوشته شود امتیاز تلاشوی قطعه زمین کوه زر در شمالی قریه طروت که چهار فرسخ در چهار فرسخ مساحت داشته حدود آنرا مأمور مخصوص وزارت فواید عامه قبل از شروع کار باید معین نماید در مدت سی سال شمسی به مرتضی قلیخان صنایع الدوله داده میشود (مرتضی قلی)

نایب رئیس - در واقع گذشتن سایر مواد فرع گذشتن این نامه است و با اظهاریکه آقای رئیس کمیسیون و سایر آقایان کردند گویا صلاح این باشد که بماند برای روز شنبه که نقشه این امتیاز را حاضر نمایند در حضور مأمور وزارت فواید عامه مذاکره شود حالا راپورت کمیسیون خارجه در باب مستخدمین بلژیکی قرائت میشود راپورت مذکور بمبادرت ذیل قرائت شد کمیسیون خارجه در جلسه دهم ذی قعدة منعقد ولایحه وزارت مالیه را در باب استفاده چهار نفر بلژیکی برای مدت سه سال در عرض میو لیش رئیس گمرک بندر جز که فوت شده است و مسیو کاترسل هرمان رئیس گمرک ارومی و مسیو کاترسل رئیس گمرک بندر لنگه که کنترات آنها تجدید نشده است و یک نفر رئیس برای گمرک اهواز مطرح مذاکره قرارداد چنانکه سابقاً هم در باب استفاده یک نفر بلژیکی برای گمرک اهواز راپورت داده بود

وزارت مالیه نیز تصویب مینماید که یک نفر بلژیکی برای گمرک اهواز بمبلغ هشت هزار فرانک سالانه و یک نفر عوض مسیو لیش و یک نفر عوض مسیو هرمان که ۱۲ هزار فرانک حقوق دارد و مسیو کا ترسل که هشت هزار فرانک حقوق داشته است بهمان شرایط استخدام میشود توضیح آنکه درمراسله سابق وزارت مالیه راجع به تجدید کفترت استخدام بلژیکی همین تقاضا شده بود ولی چون حقوق اشخاص فوق تغییر نمیکرد و بهمان حقوق میخواستند عوض آنها را استخدام نمائید حاله بمجلس شورای ملی پیشنهاد میشود [معرض الملک] لایحه وزارت مالیه ملخ شوال

مجلس مقدس شورای ملی از قراری که اداره مرکزی گمرکات اظهار داشته مسیو لیش رئیس گمرک بندر جز متوفی شده و مسیو هرمان رئیس گمرک ارمی و مسیو کا ترسل رئیس بندر لنگه هم از خدمت مروجه منفصل شده اند و چنین تقاضا کرده که بجای این سه نفر اشخاص دیگر از اهل بلژیک برای خدمت این سه محل مستخدم شوند همچنین یک نفر مستخدم جدید برای گمرک اهواز لازم دیده اند که استخدام شود با وزارت مالیه سابق هم مذاکره کرده اند و نیز اظهار داشته که مدلول کفترت مستخدمین جدید همین مدلول کفترت مستخدمین سابق خواهد بود ترتیب مقرری آنها هم طوری داده خواهد شد که از مبلغ کفترت سابق تجاوز نکنند چون انجام این فقره منوط با اجازه و تصویب مجلس مقدس است لهذا مراتب را عرض و پیشنهاد میکند که بهر طور اجازه میفرمایند زودتر جواب را مرقوم دارند که تکلیف وزارت مالیه شده آن را مجری دارد - ایضا مرقومه وزارت مالیه روشن بنجم شهر رمضان (مجلس مقدس شورای ملی) چندی است که از طرف اداره گمرکات در خصوص استخدام مستخدمین جدید بلژیکی متواتراً بوزارت مالیه اخطارات میشود و لزوم انجام این مقصود را تذکار مینماید و موضوع پیشنهاد اداره گمرک در این مورد بر سه قسم است یکی آنکه مستخدمین سابق که بر حسب کفترت داخل خدمت بودند و مدت کفترت آنها منقضی شده باید تجدید شوند که بانکالیف ثابت مشغول کار باشند دیگر اینکه در جزو مستخدمین سابق سه نفری هستند که مسیو مرنارد از خدمات آنها رضایت ندارد و باید بجای آنها اشخاص لایق متجن استخدام شود و لامحاله تبدیل باحسن باشد دیگر آنکه اداره گمرک بموجب لایحه که موادش از لحاظ وکلای محترم میگردد مدعی است که گمرک اهواز از حیث واردات در این دو سه ساله وسعتی پیدا کرد و ترتیب امورات اداری آن بواسطه اهمیت مستلزم این است که در قبضه اختیار رؤسائی (اروپائی) باشد و باینجه یک نفر رئیس برای انجام کار های گمرکی آن صفعات لازم است استخدام شود و اینک سواد مراسله که اخیراً از اداره گمرک در این خصوص رسیده و واحدی ضامنی متضمن سوابق این مقصود است تلواً ایفاد داشت و لزوماً مستدعی میشود که در جاسات این ایام این فقره را مطرح مذاکره قرار داده دقت و تحقیق که در این باب لازم است بفرمایند و بهر طور که مقتضی و صلاح دیدند مراتب را زودتر تهریح و

مرقوم فرمائید که وزارت مالیه از آقرار با اطلاع وزارت امور خارجه ترتیبات اینکار را انجام دهد در خاتمه ذریعه استدعای صدور جواب عاجل را تجدید مینماید [حکیم الملک]

حاج سید ابراهیم - عقیده بنده این است که کمیسیونها اگر يك اندازه مراعات حقوق و وظایف خودشان را بنمایند بهتر و بیشتر کارها پیشرفت میکند در اینگونه مطالب اگر از حیث ملیتش مذاکره باشد باید بکمیسیون خارجه برود و در باب ملیتش گویا مجلس حرفی نداشته باشد که از بلژیکی ها باشد ولی از حیث حقوق باید برود بکمیسیون خارجه در آنجا از این حیث ملاحظاتی بشود و کمیسیون خارجه هم مسامحه از باب این که بین کمیسیونها فرقی نیست این رایورت را نوشته اند و داده اند و این صلاح نیست بجهت اینکه کمیسیون خارجه اگر تمام اموری که راجع بمالیه است با آنجا نرود در واقع بوظیفه خودش عمل نکرده است علاوه از خرج و دخل مملکت اطلاع کامل حاصل نمینماید و اسباب این میشود که بعضی از مخارج از حوزه اطلاع او خارج میشود و این جهت بنده در این پیشنهاد رأی نمیده و عقیده ام این است که باید بکمیسیون خارجه برود و نظریاتش را بکند بعد بر گردد بمجلس امادر خصوص مسیو هرمان که عوض او را هم بدو از ده هزار فرانک نوشته است استخدام میشود بنده وجه فرق او را با سایرین نمیدانم چون باید شخص ابتداء استخدام شود یک نفر بدوازده هزار فرانک چند نفر دیگر به هشت هزار فرانک آیا فرق این با آنها بجهت اهمیت کار است یا بجهت اهمیت مجلس است این را بنده فرق نمیکند از من بنده لنگه و ارومیه احتمال میدهم اینهم بواسطه نامان بکمیسیون خارجه است احتمال دارد آنکس راهم که از اول برای ارومیه استخدام کرده اند به هشت هزار فرانک بوده است بعد بواسطه طول خدمت منتهی بدوازده هزار فرانک شده است حالا ما میخواهیم یک نفر استخدام کنیم از اول نباید بدوازده هزار فرانک بدهیم در اول استخدام این نباید برگشت بآخر استخدام آنکه قبل از این بوده و حقوق او را در آخر استخدام از برای اول استخدام این تصویب کرد.

حاج عز الممالک - بنده عرض میکنم برای محرمه یک نفر بلژیکی خواستند و تحصیل کردند حالا برای اهواز هم تقاضا کرده اند در صورتیکه این گمرک هم جزء محرمه است و گمان نمیکند که این دو نقطه دونفر بلژیکی لازم داشته باشد ما باید سعی کنیم هر چه ممکن است ایرانیها را باین خدمات وارد کنیم باینجهت بنده یک نفر بلژیکی را برای بندر اهواز زائد میدانم.

معرض الملک - خوب است مکتوب وزارت مالیه مجدداً خوانده شود مکتوب وزارت مالیه قرائت شد.

افتخار الواعظین - در آن استخدام سابقین که در مجلس خیلی مذاکره شده بنده گمانم این بود که فقط نظرمان بساین بود که از برای اینها يك اضافه حقوقی منظور شود که آن اضافه حقوق خارج از قانون از يك حدی بود اما در اینجا آن حرفها نیست بجهت اینکه اگر وزارت مالیه استخدام چهار نفر را لازم نمیدانست بهیچوجه بمجلس شورای ملی اظهار نمیکرد و در صد استخدام بر نیامد که چون یک نفر را برای

محرمه استخدام کرده اند و او کافی خواهد بود حالا يك نفر دیگر را برای اهواز استخدام نمایند در خصوص حقوق آنها اینطور است که آقای حاجی سید ابراهیم گفتند باید برود بکمیسیون خارجه و بهینیم کمیسیون خارجه چه تصویب میکند معلوم است وجود چهار نفر بلژیکی را وزارت مالیه احساس کرده است و حالا تقاضا میکند از مجلس شورا که با اجازه داده شود چهار نفر را استخدام نماید و در باب مواجب اینها میگوید که عین همان هشت هزار و دوازده هزار فرانک سابق داده خواهد شد در این صورت بنده گمان میکنم این لایحه عمل گفتگو نیست و جای مذاکره نخواهد بود و بعد از آنکه چهار نفر را بشرايط سابقین استخدام مینمایند جای مذاکره نخواهد بود.

شیخ اسدالله - در اینخصوص بنده عقیده ندارم که باین زودی در آن رأی بدهیم بجهت اینکه در خصوص کفترت سابقین هم معلوم شد چند نفر از آنها را لازم نداریم و اینهم باجماع مانده است باید بدو برود بکمیسیون خارجه و اینهم چه تصویب میکنند بعد از آن بمجلس بیاید بهینیم چه تصویب میشود و در خصوص خود اشخاص که بهینیم آیا لازم داریم یا لازم نداریم از قراریکه آقای مؤتمن الملک میفرمایند لازم داریم لکن در باب عده و در باب حقوقشان باید بروید بکمیسیون خارجه و رأی آنها بمجلس بیاید لکن در باب اصلش بنده حرف ندارم.

ارباب کمیخسرو - در باب این نقطه که آقای شیخ اسدالله گفت نمی دانم آنها را لازم داریم یا نداریم بنده عرض می کنم در صورتیکه لازم نداشتیم یا وزارت مالیه مذاقه خودش را اظهار نمیکردند و در خصوص مستخدمین خارجه از برای دولت به صرفه دولت است فقط مخارج آن را نباید ملاحظه کرد و آن صرفه ها از آنها بدست می آید و در مقابل نگاه داشتن حسابهای صحیح آن صرفه ها را هم باید ملاحظه کرد و از این جهت بنده تقاضا می کنم که زیاد از این در این باب مذاکره نشود.

اسدالله خان - بنده این ترتیبی که می بینم در خصوص استخدام مستخدمین بلژیکی آمده است از ترتیبی که در دوره استبداد بوده بدتر است بواسطه اینکه آنوقت که صدر اعظم یا وزیر امور خارجه این کارها را میکردند هر عده را که رئیس گمرک لازم می دانست بهر طوری که می خواست پیشنهاد آنها میکرد و آنها بهتر ترتیبی که می خواستند عمل می کردند و رئیس گمرک سعی می کرد که آنها را از تصویب آنها بگذرانند و اگر آقایان اطلاع داشته باشند سالهای اول محدود شد بعد باینکه در ایالات مهم که آذربایجان و خراسان و جاهای دیگر بوده رؤسای گمرک اروپائی باشند و کار بجائی رسیده است که امروز ما می بینیم برای گمرک اهواز يك مستخدم اروپائی می آوریم در صورتیکه دقت شانزده هزار تومان عایدی در سال آن قدر اهمیت ندارد که برای آن يك مستخدم اروپائی بخواهیم و این ترتیب که ما از برای بندر جز مهم مستخدم اروپائی می خواهیم ترتیب کار ما بجائی

خواهد کشید که مستخدمین خود ما را که می خواهیم انشاالله تمام ایرانی باشند با کمال افسوس حاکم صاحب منصبان موسوی را در قشون فرانسه خواهند پیدا کرد که با آنها بیش از درجه (کاپی تانی) نمی دهند و او هر چند استحقاق داشته باشند ما هم زیر دست آنها جای آنها را پیدا خواهیم کرد و در تحت نفوذ و قدرت آنها خواهیم ماند و اگر بخواهیم رفع احتیاج خود را از آنها بنمائیم نمی توانیم بهتر اینکه دفتر اینها را وزارت مالیه بخواهد قطع بندی کند و بعد ایالات مهمش را هم معین کند که در هر ایالتی چه عده لازم دارند از آنرو معین کنند خودشان را مصمم بکنند که بگویند از برای ایالت آذربایجان دونفر یا چهار نفر که هر روز يك چنین تقاضا و نشود معین شود که از برای ایالات درجه دوم چند نفر از برای ایالات درجه سوم چند نفر لکن ترتیب در ده یا نوزده سال بعد که تشکیل اینها را بخواهید معلوم می شود صدی یا نوزده پیر این اجزاء افزوده شده است مثل اینکه در هزار و نهصد و چهار یا بنظر طرف صدی بیست بده اینها افزوده شده است و اینها در هر موقع از آنجا که میخواهند خودشان را معرفی کنند و بواسطی داخل کنند بیک مرقومی را ملاحظه می کنند که می توانند چیزی را بیا بقبولند این است که همین طور تقاضا می شود و بنده عرض می کنم در ایرانیها هستند اشخاصی که خیلی خیلی بهتر از آنها از عهده کار بر می آمدند لکن چون آنها اخلاق ما را یاد گرفته اند جای آنها را می گیرند بهین ترتیب در ادارات می میشوند و یک وقتی ملتفت می شویم که جز افسوس برای ما فایده نخواهد داشت.

شیخ غلامحسین - بنده تصدیق می کنم نظریات آقای اسدالله خان را فقط عرض می کنم مدافع این کی است.

وزیر امور خارجه - این مطلب اگر چه از وظیفه من خارج است و باید وزیر مالیه باشد ولی بنده اساسی دویم که وجود این چهار نفر خیلی لازم است و اینکه اسدالله خان اظهار داشتند که ما از اینها فایده نمیبریم و بر عده اینها افزوده شده است بنده عرض می خواستم عرض بکنم بهین جهت بر مبلغ عایدات گمرکی که افزوده شده است و بنده عرض میکنم که بلژیکیها خیلی خوب خدمت کرده اند و خیلی به موقع است که امروز رأی بدهند و کفترت اینها را تصویب نمایند بطوری که وزارت مالیه پیشنهاد کرده است.

اسدالله خان - بنده توضیحی دارم اجازه بفرمائید.

نایب رئیس - بفرمائید.

اسدالله خان - بنده منکر این نیستم که مستخدمین بلژیکی در این مملکت کار نکنند منکر این هستم که از برای هر نقطه مستخدم بلژیکی بیارند مثلا از برای بندر جز يك نفر که کارش ابدأ در اداره گمرک نبوده است از بلژیک آورند باینکار مشغولش کرده اند در صورتیکه یک نفر فرانسوی که

از کوچک ادرا پیدا کردند آنرا هم میگذاشتند می توانستند همان مقداریکه آن بلژیکی رفع احتیاج می کرد آن فرانسوی بکند و آن مسیولیش را که از برای صندوق پست آورده بودند از بلژیک همینکه اداره صندوق بهم خورد گفتند يك دفتر کوچکی را با ما بدهیم چه ضرر دارد و قس علیهذا همینطور مسیو هرمان را که برای ارومیه آوردند این يك فرع زائد بر اصل است که می شود عرض بنده این است که مالک ایرانی نداریم که يك اداره ای را که شانزده هزار تومان عایدی دارد در سال آنرا اداره نماید دیگر باید از ایرانیها باین درجه مأیوس شد بنده عرضی ندارم بفرمائش آقای نوابرا که می فرمایند باید اضافه شود بنده تصویب نمی کنم زیرا عقیده ایشان در اغلب امور همینطور است هیچ از برای ایشان فرق نمیکند و تصور نمی فرمایند که اگر شصت نفر اروپائی در يك بندر در گمرک باشد عایدی گمرک فرق نمی کند نمی توانند کاری بکنند که عایدات گمرکی زیادتر بشود مشاله تجارت يك چیزی است که ترتیب اداری زیادتر نمی شود همین طوری اگر سالی عایدات گمرکی نفس پیدا کنند نمی توانند زیاد کنند مقصود بنده این است که مطالب را در نظر بگیرند و بکمیسیون مالیه رجوع کنید کمیسیون مالیه دقتی کند که این قدر مستخدمین کوچک را از اروپائیها استخدام نمایند مخصوصا سؤال کنند که این لیش و سایرین را از قبیل مسیو هرمان اینها را از بلژیک برای اداره گمرک استخدام کردند یا در اینجا بی کار بودند آنها را در اداره گمرک آوردند مقصود بنده این است که این مطالب را در نظر بیاوریم و يك قراری بگذاریم که يك طبقه بندی کنند بطوریکه عرض کردم که اجراء اروپائی ادارات شما محدود باشد آنوقت در قابل زمانی خواهند دید که احتیاج باینها نخواهند داشت بنده عرض نکردم که احتیاج به اروپائی نداریم عرض میکنم داریم لکن در ایالات نواز برای يك اداره کوچکی و بنده میتوانم ادعا بکنم که يك نفر ایرانی در این اداره کوچک بهتر می تواند کار بکند و این ترتیب که بنده می بینم عنقریب پیشنهاد خواهد شد که چون از بنادر جنوب از افغانستان اصلاحه وارد میکنند لازم است در آن بنادر هم مستخدمین بلژیکی گذاشته شود.

نایب رئیس - بنده این موقع را مفتتتم می شمارم که یاد آوری کنم نمایندگان محترم را که ماده ۱۰۹ نظام نامه داخلی راجع بتبئیه و رفع اشتباه است و این متعلق است بجائی که نظر بسوء تفاهم باشد در عقیده ای که اظهار شده است و بخواهند در آن توضیح بدهند در این موقع بدون ترتیب و نوبت باید بانشخاص اجازه داده شود نه از برای نقطهای مفصل که خارج از موضوع است.

حاج عز الممالک - این عدم لزوم يك نفر را برای اهواز بنده گفتم لازم است که بنمایند کان محترم عرض کنیم که خاطرشان مسبوق شود خود اهواز که حالا معروف است به بندر ناصری و شهرت درستی ندارد و تازه آباد شده خودش بخارج راهی ندارد عمل گمرک این راه جزء محرمه است و بتوسط خط کارون مال التجاره وارد میشود به بندر ناصری و باین

قسم تا بحال معمول بوده است و همان یک نفر رئیس بلژیکی که در کارون گمرکات محرمه و بندر ناصری را خود آن يك نفر اداره میکرد است و همان یک نفر در آنجا بوده است بجهت اینکه از بندر ناصری تا محرمه در ظرف دوازده ساعت با کشتی میشود رفت و خود گمرک بندر ناصری فرضاً که خیلی عمل کنند از دوازده هزار الی بانزده هزار تومان اضافه نمیشود و اگر شما تصور کنید که يك چنین شهر کوچکی که اینقدر گمرک دارد یک نفر باید مستخدم شود ناچار خواهیم بود که برای سایر جاها مستخدمین بلژیکی استخدام کنیم بنده ایرانیها را خیلی بالاتر از این میدانم که این ادارات کوچک را اداره کنند چرا بایرانیهای خودمان و گذران کنیم و عرض میکنم که شوشتر خیلی بزرگتر از بندر ناصری است و یک نفر برای محرمه کافی است و گمرک ناصری لایق این نیست که مادر سال اینقدر بدهیم.

بجهت - خواهش میکنم وقتیکه در موقع استخدام چهار نفر بلژیکی اظهار میکنند فصلی از اصول علم ثروت را در اینجا بیان نکنند همانطور که آقای حاج عز الممالک بیان کردند ذکر مقتضیات مملکت را بکنند ولی خیلی متعجبم که آقای حاج عز الممالک مسبوق نیستند از موقع جغرافیائی و تجارتنی اهواز اولاً عرض میکنم موقع جغرافیائی اهواز را باید درست مسبوق شویم که خیلی اهمیت دارد کلبه چیزهایی که از هند می آید در کارون وارد میشود و همچنین گیاهان لنج و غیره و کلبه اجناسی که از انگلیس و تمام اروپا وارد میشود در بندر ناصری که اهواز باشد گمرک میشود و امروز یک موقع مهمی پیدا کرده است بجهت این گیاهانی نفت که آلات و ادواتیکه وارد میکنند از گمرک معاف است و حتماً مبیاست تقشیش شود عیبش این است که وزیر مالیه اینجا نیست که یاد آورش شوم که هیچ تقشیش نمیشود غالباً این بارهای سربهر و این صندوقها که بموجب رایورت هائیکه ده جزو از برای من رسیده است ابدأ تقشیش نمیشود این بارهای سربهر وارد میشود و ما نمیدانیم مضراست یا نافع و امروز ایراد میشود که برای هر نقطه یک نفر بلژیکی معین کرده اند آنجا هم بیشترند که آن بارها را از گمرک خارج کنند حالا وزیر مالیه نیست که اظهار بدارم و وزیر پست تازه که حضرت والا باشند شریف دارند و خودشان مقرر کرده اند که از راه اصفهان به اهواز پستی بتازگی باز شود و بنده عرض میکنم اگر اداره گمرک مهمی در اهواز نداشته باشیم اهواز از چنگک ما خواهد رفت و ناچاریم که در اهواز گمرک داشته باشیم باین واسطه است که بنده اهمیت میدهم و اهمیت گمرک آنجا از محرمه بیشتر است شانمیدانید و ادواتیکه امروز برای این گیاهانی نفت می آید چه جز است و چقدر است شما نمیدانید چقدر این مسئله اهمیت دارد این کارون علیا وسقلى است و این در همان جایی است که اینها وارد میشود و عرض میکنم که گمرک اهواز خیلی اهمیت دارد و شایان خیلی توجه است بیش از این نبخواهم حالا تصدیق بدهم همینقدر عرض میکنم که خیلی اهمیت دارد.

نایب رئیس - دومراسله از طرف وزارت مالیه رسیده است خواننده میشود دومراسله مزبوره از قرار ذیل خوانده شد:

بمقام منبع مجلس مقدس شورای ملی
(۱) چندی است که از اداره گمرک در خصوص استخدام مستخدمین جدید بلژیکی متواتراً بوزارت مالیه اظهارات میشود و لزوم انجام این مقصود را تذکار مینمایند و موضوع پیشنهاد اداره گمرک در این مورد بر سه قسم است یکی آنکه مستخدمین سابق که بر حسب کنترات داخل خدمت بودند مدت کنترات آنها منقضی شده باید تجدید شوند که با تکالیف ثابت مشغول کار باشند دیگر آن که در جزء مستخدمین سابق دوسه نفری هستند که مسیو (مرناد) از خدمات آنها رضایت ندارد و باید بجای آنها اشخاص لایق ممتحن استخدام شود که لامعالمه تبدیل باحسن باشد دیگر اینکه اداره گمرک بموجب لایحه ای که سوادش از احاط و کلای محترم میگردد مدعی است که گمرک اهواز از حیث واردات در این دوساله حالیه وسعتی پیدا کرده و ترتیب امورات اداری آن بواسطه اهمیت مستلزم آن است که در قبضه اختیار (رؤسای اروپائی) و باین جهت یک نفر رئیس برای انجام کارهای گمرکی آن صفحات لازم است استخدام شود و اینک سواد مراسله ای که اخیراً از اداره گمرک در این خصوص رسیده با همین ضمانتی که متضمن سوابق این مقصود است تلوا ایفاد داشت و لزوماً مستدعی میشود در جلسات این ایام این فقره را مطرح مذاکره قرار داده وقت و تحقیق کدر این مورد لازم است بفرمائید و بهر طور مقتضی و صلاح دیدند مراتب را زودتر تصریح و مرقوم فرمائید که وزارت مالیه از آن قرار به اطلاع وزارت خارجه ترتیبات انجام درخاتمه ذریعه استدعای صدور جواب عاجل را تجدید میکند . (حکیم الملک)

(۲) سواد مراسله گمرک بوزارت مالیه مورخه ۲۹ ۴ ۱۹۱۰ راپورت سالانه گمرک عربستان رسیده و معلوم میدارد که در عایدات سنه بیچی نیل گمرکات اهواز ناصری تزیاید معتناهی شده است بدو آنکه این دفترخانه احداث گردید اجزای آنجا مرکب از اشخاص اهل مملکت بودند و عایدات سالی چند هزار تومان بیش نبود لیکن کم کم عبور و مرور تجارتهای ترقی نموده و در بیچی نیل عایدات آنجا بسی هزار تومان رسیده است یعنی در عرض یکسال متجاوز از چهار برابر شده است حالا می توان گمرک اهواز ناصری را تشبیه بگمرکات خوی ازومی قصر شیرین سیستان قوچان بندر جز و غیره نمود و نظریات ای للاحظرات اداره کردن اهواز از دفاتر بیکه سبق ذکر یافت مشکلتر است زیرا مال التجاره ای که از سرحدات قرچان سیستان بندر جز و غیره وارد میشود از قبیل قند و پارچه های نخی و زیتون و غیره است تفتیش و تعیین آنها خیلی مشکل است زیرا اغلب پارچه های مخلوط از ابریشم و پنبه و لاس پنبه است و برای شناختن و تشخیص آنها گمرکچی متبحری لازم است از طرف دیگر بواسطه پیدا شدن چاه نفت عمده زیادی از اروپائی با آنجا وارد شده اند مرادات بین فونسلوگری انگلیس و گمرک خیلی زیاد شده است برای اجرای مواد امتیاز نامه (اوئل سندیکات) سؤال و جواب تازه هر روزه در بین هست و ناچار برای حل این مسائل و جواب دادن بآن مطالب وجود اشخاص که خیلی مجرب و کاردان دیپلومات لازم است که بتواند بخوبی از عهده خدمت کاملاً بر آید با وجود این همه

تغییرات اساسی اهواز مأمورین گمرک آنجا بحال اولیه یا تقریباً بهمان حال باقی هستند و نتیجه آن شده است که همه مردم شاکی هستند و سفارت انگلیس شکایت می کند زیرا که خیلی کارهای کمپانی که هر گاه مأمور قابل بود ممکن بود در همانجا اصلاح شود بواسطه نبودن آن رجوع بتهران شده و در اینجا ختم گردیده است کمپانی (انجی بروتر) که حالیه کشتیهای او در اهواز لنگر انداخته و مال التجاره بیرون می دهند شکایت مینکنند از اینکه برای اجرای پاره ای مطالب قانونی مجبور است با اشخاصی طرف شده که قابلیت منظور را ندارند و غالب بواسطه نادانی پاره زیاد رویه او نقدی می کنند وارد کنندگان امته شکایت می کنند از اینکه غالباً در تشخیص پارچه های ما اشتباهات نموده پارچه پنبه و پشم را پشم خالص تشخیص می دهند و در انواع پارچه ها اشتباهات زیاد می کنند و چون همه این مطالب را با اداره مرکزی راجع می نماید اداره هم ناچار باید متحمل زحمات بی فایده شده مقصدی از وقت خود را تصبیح نماید علاوه بر همه اینها اشتباهات زیاد در تعیین حقوق گمرکی انواع امته نمایند و اگر چنانچه در اهواز اشخاص لایق تری باشند ممکن است خیلی بیش از اینها ترفی نمایند نظر باین ملاحظاتی لازم میدانم که در اهواز یک نفر رئیس گمرک بلژیکی گذارده و دو نفر اجزای ایرانی قابل هم که چند سال در بنادر شمالی تحصیل تجربیات نموده باشند معاون او قرار داده شود لهذا از حضور مبارک مستدعی است اجازه داده شود که یک نفر مبلغ سالی هشت هزار فرانک از بلژیکی اجیر نمایم این مخارج در ماه بیش از صد و پنجاه تومان نخواهد شد و می توانیم متعهد شویم که هم تزیاید کلی در عایدات پیدا خواهد شد و هم خدمت گمرکی بطور مطلوب اداره خواهد شد امر امر مبارک است چون در این موقع جمعی از نمایندگان خواستند در این باب نطق کنند آقای متین السلطنه اظهار داشتند که بیکمده زیادی از نمایندگان اجازه خواسته اند آیا تصور نمی کند که مدها کمه کافی است .
حاجی سید ابراهیم - عرض میکنم ایراد بیکه بنده کردم آقای مخبر جواب ندادند و کسی میشود که جواب بدهد بنده که این راجع بکمپسیون بودجه است تا بکمپسیون بودجه نرود بنده ممکن نیست که تصویب کنم و علاوه این مراسله گمرک خود دلیل بر خلاف مقصود شده است که اگر باین همه مدت و این همه لزوم و بیاناتیکه میکنند چند نفر ایرانی را تربیت نکرده باشند که از عهده اینکار بر نیاید میتوانیم بگوئیم خدای نخواسته ایرانی نمیتواند اینکار را اداره کند و اینکه وزیر امور خارجه اصرار دارند که لازم است البته میدانم که از اروپائیها برای بعضی جاها باید استخدام کنیم اما روز بروز زیادتر نباشد باید از بعضی جاها کم کنیم و در کنترات استخدام چند نفر بیکه درده یازده روز قبل گذشت گفته شد که بیکه از شرایط که باید باینها بکنیم این باشد که در ظرف سه سال اشخاصی را برای ماتریت کنند که اگر خودشان بروند و بخوایم که آنها متکفل این امور اداری باشند بتوانند از عهده خدمات بر آید و کافی باشند و در اینصورت بعقیده بنده این است که باید از عهده این خدمت که تربیت کردن اشخاص باشد بر بیایند

بهر حال بعقیده بنده این است که باید بکمپسیون بودجه برود و همچنین بکمپسیون قوانین مالیه هم برود که نظری در این باب بکنند و بدون این که کمپسیون بودجه نظری در این بکنند بنده این را قابل رأی نمی دانم .

دعوی الملک - کمپسیون خارجه در باب حقوق اینها هیچ اظهار نکرده است که ملاحظه کرده باشد در کار بودجه فقط اینجا برای استخدام یک نفر برای اهواز که از طرف وزارت مالیه اظهار شده بود که هشت هزار فرانک حقوق داده شود و کمپسیون فقط تصویب استخدام یک نفر را کرده است و در واقع از طرف وزارت مالیه استعمال شده بود که تصویب می شود که آیا جایز است گذاشتن یک نفر مستخدم اروپائی در اینجا و تصویب میکند که در اهواز یک نفر مستخدم اروپائی باشد و اینکه نوشته شده است هشت هزار فرانک عین همان است که لایحه وزارت مالیه معین کرده است و کمپسیون خارجه بهیچوجه من الوجوه نگفته است که نرود بکمپسیون بودجه البته باید برود و جرح و تعدیلی از نقطه نظر خودشان در کمپسیون بودجه بنمایند و کمپسیون خارجه بهیچوجه مداخله در این خصوص نکرده است و آندو فقره دیگر هم فقط گفته است که آندو نفر این مقدار حقوق داشته اند نگفته است اینها که می آیند این مقدار حقوق داشته باشند و این هم باز مربوط بکمپسیون خارجه نیست و کمپسیون خارجه مداخله نکرده است اما در باب خدمت و عدم خدمت آنها این دو کار است یکی این است که علاوه بر خدمت اداری هم تعلیمات دیگر را از آنها باید خواست یعنی بگوئیم که علاوه بر خدمت اداری یک سمت تعلیمی هم داشته باشند یکی هم خدمت اداری اگر اینها درست داخل خدمت نشده باشند نمی توانیم بگوئیم کار نکرده اند بواسطه این که از شغل و وظیفه ایشان خارج است و کار اداری شان را نمیشود گفت بد کرده اند بجهت اینکه استانیستیک گمرک بمانشان می دهد که اینها خوب خدمت میکنند و در موقعی که رئیس یک اداره و یک وزیر بیکه داخل در کار هستند و معايب و محسنات را خوب بدانند و هر قدر ما اطلاع داشته باشیم باز هم اطلاعات ما سطحی خواهد بود گمان میکنم که بتوانیم ملتفت آن دقائق و نکات باشیم و لازم است برای پیشرفت کار که یک اروپائی در اهواز باشد و بنده تصور نمیکنم که این هیچ ایرادی داشته باشد پس فقط باقی می ماند که بنظر کمپسیون بودجه برسد و این را مجلس شورای ملی می تواند تصویب کند که برای خوب اداره کردن اهواز یک نفر اروپائی بیاید و در مراسله مالیه این مراسله تصویب و تأیید می کند و مجلس شورای ملی هم می تواند این را تصویب کند و آنوقت در باب حقوق آنها رجوع می شود بکمپسیون بودجه و کمپسیون بودجه هم تصرفی در آن خواهد کرد و اما در باب آنسه نفر دیگر اگر یکی از آنها نمی مرد و دو نفر دیگر استعفا نمیکردند منفصل نمیشدند همه آنها بودند پس این حرفها سر یک نفر است برای سرحد اهواز و این را هم وزارت مالیه صلاح دیده است و اهمیت دارد البته خیلی لازم است برای اینجا بیکه هم اداره گمرک و هم وزیر مالیه وجود یک اروپائی را برای اداره کردن آنجا تصدیق و تصویب کرده اند .

حاجی سید ابراهیم - ماده ۹ نظام نامه

داخلی می نویسد اگر لوائح یا طرح های قانونی که متضمن وجوه اضافی یا فوق العاده سال جاریه یا گذشته است بمجلس پیشنهاد شد آن لوائح و طرحها باید بکمسیون سال اخیر رجوع شود مگر در صورتیکه دوره تقنینیه بسر آمده و طوری شود که انعقاد کمسیون سال قبل ممکن نباشد در چنین موقع لوائح فوق رجوع بکمسیون بودجه موجود می شود ماهه بیستم هم در همین باب است اجازه بفرمائید بخوانم : ماده بیستم - مجلس همیشه می تواند رسیدگی لوائح و طرحهای قانونی را که در ماده ۱۹ و فقره ثانی ماده ۱۸ ذکر شد بکمسیون مخصوص دیگری رجوع نماید ولی چنین کمسیون مخصوص که مأمور رسیدگی لوائح مزبوره است فقط باید در کلیه لایحه راپورتی بدهد بدون آنکه بتواند در باب خرج عقیده ای پیشنهاد نماید هر گاه رای کمسیون با لایحه مساعد باشد باید نتیجه ملاحظات خود را بکمسیون بودجه اطلاع داد و این کمسیون در ظرف ده روز عقیده خود را در باب تصویب خرج پیشنهاد کند و در این صورت عقیده و رای کمسیون بودجه باید مستند بدلائل موجه بوده و طرح شده و ضمیمه راپورت کمسیون مخصوص بشود مواردیکه بموجب این نظام نامه فوری نامیده می شود از قواعد فوق مستثنی است در این صورت ابتدا ما نمی توانیم در این باب مذاکره کنیم تا اینکه برود کمسیون بودجه و کمسیون رای خود را اظهار نماید .

مهرز الملك - بنده که منکر رفتن این لایحه بکمسیون بودجه نشدم و مکرر نخواهم کرد آن عریض را ولی بهر کمسیون که میرود بآن از مدنظر نگاه میکنند و برای همینکه در هر کاری از مدنظر باید نگاه کرد در مجلس کمسیونهای مختلف معین شده است حالا کمسیون خارجه يك نظری داشت و کمسیون بودجه نظر دیگری و اینها ابداً مربوط بهم دیگر نیستند و هر کدام يك نظری دارند .

لسان الحکماء - بنده عرض میکنم باوجود این اختلاف نباید که این رای گرفته شود بعضیها عقیده دارند که این باید بکمسیون بودجه برود گذشته از این توضیحات مدافعه وزیر خیلی اهمیت دارد و باحضور وزیر این محظورات ممکن است رفع شود و بدون اینکه از کمسیون بودجه گذشته باشد نباید در مجلس مطرح شود پس برای اینکه اینها از هم تفکیک شود یکی برای حضور وزیر و یکی رفتن بودجه بنده هم خیلی اهمیت میدهد که برود بکمسیون بودجه برگردد و باحضور وزیر مطرح شود .

نایب رئیس - این باید کتباً پیشنهاد شود .
حاجی دکتر رضاخان - برای اینکه وقت مجلس ضایع نشود اگر میرود بکمسیون بودجه بنده هیچ حرفی ندارم و گمان میکنم که در اینجا برای آن مستخدمین آنقدر اهمیت داده نشود و ایندفعه آن اهمیت را نخواهد داشت که ما را ملزم کند خوب است رجوع شود بکمسیون بودجه که در آنجا نظرات شده برگردد .

میرزا اسدالله خان - بنده در آن عرضیکه کردم هنوز باقی هستم هر چه در مجلس مطرح مذاکره میشود خوب است کسی اگر طرف است بگوید و بعد آن را مورد رای قرار بدهد این ترتیب برای آتیه ما مفید نیست و از طرف دیگر منکر این بیستم که گمرک اهواز اهمیت ندارد لکن از طرف دیگر هم میگویم گمرک

ارومیه وغیره اهمیت موقعی ندارد کسی نبود برخیزد بگوید خیر ما میدانیم اهمیت موقع دارد یک نفر است باید سه نفر باشد مسبوق (دایش) آیا برای صندوق مالیه و بست آمده بود یا از برای گمرک و در صورتیکه این شخص مرده است باز دارید بجای او یک نفر دیگر می آورید پس يك اداره را در انداز خودشان خلع میکنند برای اینکه یک نفر را برابری وارد شود اگر اجازه میفرمائید بنده يك پیشنهادی بکنم برود بکمسیون قوانین مالیه در آنجا محدود شود که آذربایجان چهار نفر بلژیکی خواهد داشت و مواجب اینها فلانقدر خواهد بود و اولی مقام فلان و دومی فلان مقام خواهد داشت تا این محدود باشد که دیگر هر دفعه اینقدر وقت مجلس را نگیرد و عرض نمیکنم که این نباشد عرض میکنم که این باید باشد ولی در تمام ممالک عالم اگر نگاه کنید می بینید اداره مالیه ما اینطور نیست هر سال فرق میکنند امسال مثلاً یک نفر مستخدم در آذربایجان داریم سال دیگر میگوئیم سه نفر باشد این محدود نیست که يك قاعده داشته باشد .

آقای میرزا احمد - بنده عرضم راجع بنظام نامه است اینکه فرمودند باید بکمسیون بودجه برود باید ندارد مجلس میتواند در هر مطلب و موضوعیکه راجع بمجلس باشد ابتدا وارد و داخل مذاکره شود و رای بدهد اینکه فرمودید که باید بکمسیون بودجه یعنی بکمسیون بودجه سال اخیر باید رجوع شود این در وقتی است که بخوانند رجوع کنند و الا نباید هر مطلبی که آمد بآن کمسیون رجوع شود هیچ همجو حرفی نیست .

مؤتمن الملك - بنده مخالف بیستم با اینکه راپورت برود بیک کمسیون دیگری ولی بنده نمیدانم این مسئله قانونی چه طور می شود که بعد از يك سال حالا طلوع کرده است همیشه ترتیب این بوده است که این قبیل راپورتها را می فرستادند بکمسیون خارجه آنجا نظریات خودشان را می کردند بعد می آمدند مجلس و می گذشت .

چنانچه در يك ماه قبل هم (۸) نفر مستخدم خواسته شده بود فرستادند راپورتش را بکمسیون خارجه و رفت آنجا بمجلس راپورت داده شد حالا هم اگر بگویند برود بکمسیون بودجه دو ماه دیگر در آنجا خواهد ماند اینجا نوشته است که یکی فوت کرده است دو نفر منفصل شده است يك نفر دیگر هم برای اهواز لازم است اینکار فوری است اگر بنا شود که این لایحه برود بکمسیون بودجه دو ماه هم در کمسیون بودجه بماند دور نیست که برای بودجه مملکت يك قدری ضرر داشته باشد و خود کمسیون بودجه هم شاید راضی نباشد تا اینجا در صورتیکه يك سال است که همیشه با او از بلند گفتم که ما مستشار و مستخدم می خواهیم ولی هر وقت يك چنین چیزی بمجلس آمده است سه ساعت حرف زده ایم و بالاخره رای داده ایم آخر حرف جواب دارد بهترین است که ما که نمیدانیم باید اغلب ادارات ما بواسطه مستخدمین خارجه دائر شود این را که ملتفت شدیم در این قبیل کارهای جزئی اینقدر وقتمان را تلف نکنیم يك چیز دیگر را بنده می خواستم عرض کنم که در بعضی مسائل اینقدر کنجکاری می شود یا چیزهاییکه نباید گفته شود گفته می شود چنانچه آقای بهجت مجبور شدند که بگویند و هیئت رئیسه مجبور شدند که آن لایحه را بخوانند

مسئله اهواز را که همین شد يك شخصی برای آنجا لازم است راپورت که خوانده شد مدلل کرد آمدیم بمسئله اولی آیا مسئله اولی را که گفته شد عایداتش ۱۶ هزار تومان است می توانم منکر شوم و بگویم که اینطور نیست ولی این را بنده نمی خواهم مخالفت بکنم و بگویم بیشتر است بجهت اینکه در نظر نیست ولیکن می گویم که قلت و کثرت عایدات يك محلی مستلزم مأموران محل نیست و بسامی شود که لازم است يك محلی که عایداتش خیلی کم است باید يك مأموری داشته باشد چنانچه بکجائی که قاچاق وارد می کنند در آنجا يك کسی می گذارند عایداتش دور نیست در سال دو هزار تومان باشد و باو در سال پنج هزار تومان بدهند برای اینکه بگمرک صد هزار تومان افزوده شده چنانچه دیده شده است که دائره تقنیش تند کرده ده دوازده هزار تومان مخارج دارد لیکن بر عایدی آن مبالغی تا بحال افزوده شده است و بنده عقیده ام این است که در بعضی بنادر فارس که خود آقا میرزا اسدالله خان مسبوق است مثل بندر ریک و دیلم و بعضی بنادر دیگر که عایداتش خیلی کم است ولی حالا مجبور شده اند که مأمور بگذارند برای اینکه دخل سایر بنادر و سایر جاها بیشتر شده و نتوانند قاچاق وارد کنند و بنده عقیده ام این است که در صورتیکه دولت بتواند مالیه اش اقتضا کند در سایر بنادر فارس که امروز مأمور ندارند و مال التجاره قاچاق خیلی وارد می شود می توان گفت يك کروزر خواهد داشت بعضی مأمورین گمرک بگذارند و امروز هم ابد و ارام که بعضی از نمایندگان مثل آقای آقا میرزا اسدالله خان بر نخیزد و نگوید چرا در این بندر مأمور گمرک نبوده است و حالا باید باشد بجهت اینکه خیلی جاهای مأمور گمرک نبوده است امروز معمول گمرک می است باید مأمور گمرک کی باشد و اداره گمرک کی دایر شود برای اینکه عایدات گمرک بیشتر باشد .

نایب رئیس - چون پیشنهادی راجع بر رفتن این لایحه بکمسیون بودجه شده است باید در اینخصوص رای بگیریم .

حاجی سید ابراهیم - چون بنده نظام نامه را کافی نمی دانستم کتباً پیشنهاد نکردم و حالا کتباً تقدیم می کنم و فرمایشات آقای مؤتمن الملك را رد میکنم . پیشنهاد آقای حاجی سید ابراهیم بعبارت ذیل خوانده شد (بنده پیشنهاد می کنم که چون کمسیون خارجه اظهار عقیده در باب حقوق مستخدمین بلژیکی نکرده است به کمسیون بودجه برگردد) .

دکتر علیخان - آن دفعه راپورت کنترات بلژیکیها آمده و بنده همین ایراد را کردم که باید بکمسیون بودجه برود و بعد تفکر کردم دیدم که رفتن بکمسیون بودجه که حالا ما داریم فایده ندارد بجهت اینکه اگر کمسیون ما کمسیون بودجه بود که از مخارج و عایدات مملکت خبر داشت و می توانست که تطبیق کند مخارج را با عایدات آنوقت می توانست این لایحه بکمسیون برود ولی کمسیون بودجه که از روزیکه درست شده است تا بحال واقماً هیچ کاری که کار بودجه باشد نکرده است و هیچ از عایدات مملکتی خبر ندارد بنده نمی دانم

کسانیکه رد کرده اند، حاجی عزالمالک - آقا سید محمد باقر ادیب - مدرس - آقامیرزا رضا خان نائینی **نایب رئیس** - رای می گیریم برای سه نفر مستخدم بلژیکی برای اداره کمرک بجای سه نفر سابق که یکی در سال هشت هزار فرانک و دو نفر دوازده هزار فرانک برای مدت ۳ سال کسانیکه تصویب می کنند ورقه سفید خواهند انداخت. مجدداً اوراق رای اخذ و آقای حاجی میرزا رضا خان احصاء و استخراج نمود.

معاذالملک - عده حضار (۶۸) ورقه سفید علامت قبول (۳۶) ورقه آبی علامت رد (۲) امتناع [۳۰].

نایب رئیس - با کثرت ۳۶ رای از ۶۸ رای تصویب شد کسانیکه تصویب کرده اند: لسان الحکماء - افتخار الواعظین - مشیر الدوله - وحید الملک - حسنعلیخان - آقا شیخ ابراهیم - صدر العلماء - معتمد التجار - خیابانی - آقا شیخعلی - نجات - آقا میرزا ابراهیم قمی - حاج مصدق الممالک - دکتر حیدر میرزا - مؤتمن الملک - آقا شیخ رضا - دکتر اسمعیل خان - آقا سید حسین کزازی - آقا میرزا داود خان - ابو القاسم میرزا - فهیم الملک - بهجت - منتصر السلطان - ارباب کیخسرو - معزز الملک - آقامیرزا احمد - آقا میرزا رضا خان نائینی - سردار احمد - ضیاء الممالک - آقا شمش مهدی نجم آبادی - آقا سید محمد باقر ادیب - حاجی سید نصرالله - آقامیرزا ابراهیم خان - آقا سید جلیل - متین السلطنه - کسانی که رد کرده اند: حاج سید ابراهیم مدرس - دهخدا

آقامیرزا احمد - اینکه آقای مؤتمن الملک فرمودند که یک چنین قراری داده شده است که کثرت آنها بطوریکه از مجلس گذشته نوشته شده است بنده عرض میکنم رسماً اطلاع دارم که ۸ نفری را سابق این جا رای دادند کثرتیکه نوشته بود بهمان ترتیب نوشته شده است خوب است از طرف مجلس اخطار شود که بهمان ترتیبیکه در مجلس گذشته است مقرر فرمائید نوشته شود.

آقامیرزا ابراهیم قمی - در باب یک نفر مستخدم اهواز ۳ ساله مقرر دارید نوشته شود چون مدتش در رأی نوشته نشده (گفته شد ۳ سال است) رایورت کمیسیون تفتیش نان به عبارت ذیل قرائت شد: [رایورت کمیسیون تفتیش امر نان] کمیسیون تفتیش امر نان ۴ جلسه منعقد گردید در تهیه جنس و وسایل حمل اجناس دیوانی با معاون وزارت جلیله مالیه و وزارت جلیله داخله و رئیس خزانه دروزارت داخله بقدر لزوم مذاکرات شده رای وزارت داخله این است قیمت گندم باید آزاد و نرخ نان باید محدود باشد دولت باید روزی ۱۵۰ خروار گندم که نصف خوراک شهر است از اول قوس بجزاها تسلیم نماید که هشت ماهه مقدار ۳۶ هزار خروار می شود از این مقدار پس از تهیه جنس دیوانیکه قریب الوصول می باشد و تمهید آن از رئیس خزانه گرفته شده با مبادله مقداری جو بگندم ۳۰ هزار خروار مهیا شده و می شود ۶ هزار خروار دیگر را

دولت باید تهیه نماید اولاً وزارت داخله تقاضا دارد که نرخ گندم دولت باید ارزان تر از گندم میدان بوده بلکه می خواهد نرخ نان را محدود نماید باید بهر اندازه نرخ گندم خارج گران می شود از نرخ گندم دولت کاسمه شود که تکافو نماید و نان یک قیمت بماند ثانیاً تقاضا دارد کمیسیون تفتیش امر نان لافل هفته یک روز دایر بوده نرخ نان را وزارت داخله و حکومت دارالخلافه با اطلاع این کمیسیون بر حسب صلاح وقت تعیین نماید که نه زیاد گران باشد و نه ضرر دولت از این بابت فوق العاده شود ثالثاً تهیه شش هزار خروار کسری را از طرف دولت عاجلاً تقاضا دارد راجعاً از بابت تهیه سی و شش هزار خروار گندم که باید بجزاها پانجاه مهیا نمایند اعانت و همراهی و مشورت کمیسیون تفتیش امر نان را خواهش نماید خامساً تقاضا می کند از روز اول قوس روزی یکصد و پنجاه خروار گندم از انبار دولتی تسلیم بجزاها شود که حکومت شهر بتواند جلوگیری از بی نظمی و گران فروشی بجزاها بنماید - چون از این بابت ناچار ضرری بمالیه دولت وارد می آید وزارت مالیه تصویب مجلس مقدس را لازم می داند عقیده کمیسیون در تهیه شش هزار خروار گندم با عقیده وزارت مالیه مطابق است در خصوص تحویل دادن روزی یکصد و پنجاه خروار جنس را از روز اول قوس لازم نمی دانند بلکه باید بقدر امکان جنس دولتی مصرف شود در خصوص تخفیف دادن قسمت جنس دیوانی و برقراری کمیسیون و تصویب نرخ و غیره رای ندارد و اختیار با کثرت مجلس مقدس است.

نایب رئیس - در این باب مذاکره نمیشود طبع و توزیع خواهد شد (دو فقره تلگراف قرائت میشود) (دو فقره تلگراف بقراریکه ذیلا درج می شود قرائت شد)

۱- تلگراف از ناصری بطهران حضور مبارک رئیس وکلای مجلس مقدس شورای ملی شیدالله ارکانه چون وضع امور مملکت تمام بغرض واشتباه کاری میگردد لازم دانست محض استحضار خاطر مبارک اولیای امور در مقام جسارت بر آید فدوی در استقلال مشروطیت و وطن و ملت پیروی و اطاعت اوامر مطاعه رئیس روحانی حضرت آقای آیت الله خراسانی دام ظلله العالی و در انتظام امور عربستان که اسباب بهانه بدست خارجه نشود غفلت نورزیده ولی همه وقت در اطاعت اوامر حضرت آیت الله مدظله مطیع بوده هستیم غیر از این هر کس بغرض واشتباه کاری حضور مبارک وکلای مجلس مقدس و اولیای دولت علیه عرض کند خلاف و غرض بدانند اوامر مطاعه را مترصدم (خزعل)

۲ - از طرف سردار عشایر صولت الدوله بتوسط وکلای فارس از کازرون به طهران توسط وکلای عظام فغان محترم فارس ایدهم الله تعالی بساحت مجلس مقدس دارالشورای ملی شیدالله ارکانه تلگرافی که چند روز قبل از طرف ملت فیور آذربایجان مغایره شده بود زیارت نموده و اکنون هم تلگراف حضرت آیت الله خراسانی و مازندرانی دامت برکاتهم را زیارت کرده نقایص و مفاسد وطن عزیز را این بنده در عرض شانزده ماه به صدای رسای

جانفرسا کرار عرض داشت خائنین ملک و ملت اعتنائی نکردند تا کار به اینجا ها کشید باز هم جای شکر باقی است که در این آخرین نفس انتخاب اشخاص کافی بیغرض برای کابینه وزرای عظام شده و دفع مفاسد و رفع نقایص از مجرای طبیعی میفرمایند و خادمان وطن را مایوس از خدمت گزاری نشانخته دچار هزار گونه مشکلات نسازند و یکی از نتایج عمده حاصله اینست که وسیله انگلیسها عدم امنیت طریق شیرا به بوشهر بود این فدائی وطن تمهید نموده تأمین داد و در حقیقت قطع وسیله و رفع بهانه نموده و امیدوار است که بفضل خداوند و موافقت کابینه محترم در جنوب ایران امنیت راقیام و خدمات عمده را عرضه شهود رساند و یکی از عرایض صادفانه خود را باین شعر تکرار نماید در حفظ استقلال ترک مال ترک جان و ترک سر در طریق عشق اول منزل است - تا آخرین دقیقه امکان برای فداکاری حاضر است ۳۰ عقرب.

نایب رئیس - آقای افتخار الواعظین سئوالی داشتید از وزیر امور خارجه بفرمائید.

افتخار الواعظین - در چندی قبل شنیده شد که در بندر لنگه دولت بهیه انگلیس صد و هفتاد نفر سرباز بحری با چهار عرابه توپ پیاده کرده اند باسم اینکه بعضی از اشرار اسباب خوف و اتلاف جان و مال اتباع خارجه و داخله بودند و حال آنکه پس از تحقیق معلوم شد که اشراری در بندر لنگه نبوده و آن کسی را که اسم می بردند درشش فرسخی لنگه بوده است و دولت هم صد نفر تفنگچی در آنجا حاضر داشته است بملاوه آن چند نفر تفنگچی وقتیکه این خبر بدولت ایران رسیده است استعداد و پول و تفنگ و فشنگ برای آنها فرستاده است و ورود اینها خیلی بیجهت بوده است یعنی در وقتیکه ابدأ در بندر لنگه و اطرافش هیچ آشوب و فتنه فراهم نبوده است بنده از وزیر امور خارجه سئوال میکنم که در مقابل این اقدام غیر محل و غیر قانونی چه اقدامی فرموده اند و آیا آن سرباز ها و آن چهار عرابه توپ مراجعت کرده اند یا هنوز در بندر لنگه یا در بعضی از خاکهای ایران اقامت دارند.

وزیر امور خارجه - اول این سئوال یک قدری شبیه باستيضاح بود اما خوشحال هستم از اینکه بمجلس عرضه بدادم که امتداد توقف این عده قشون بحریه انگلیس و این چهار عرابه توپ که فرمودند بیش از شش روز اقامت نکردند بعد از آن اقداماتی که لازم بود وزارت خارجه در اینجا در سفارت انگلیس و در لندن دروزارت امور خارجه انگلیس کرد فوراً خودشان تصدیق کردند که وجود این عده قشون بحری و توپها هیچ در ایران لازم نبوده است و فوراً امر کردند بر اینکه آنها خاک ایران را تخلیه کنند و برگردند بکشتی خودشان و ابدأ الان نه سربازی و نه توپی در بندر لنگه هست و برگشته اند بکشتی های خودشان و با مساعدت خود دولت انگلیس که در اینموقع مساعدت کردند و تصدیق کردند که وجود اینها در ایران هیچ لازم نیست و فوراً آمده توپ و آمده سرباز های بحری را عودت دادند بسر جای خودشان.

افتخار الواعظین - در صورتیکه آقای وزیر میفرمایند که شش روز بیشتر توقف نداشته اند و

برگشته اند بنده استدعا دارم که بعد از این سئوالاتی که از وزیر امور خارجه میشود زودتر بیایند و جواب بگویند و پس از انقضای مدت سئوال حاضر برای جواب بشوند .

وزیر امور خارجه - اولاً دوماه نیست که اینعهده قشون بحری انگلیس در بندر لنکه وارد شده است و مدتی نیست که وارد شده بودند و دیگر اینکه بنده کرازا در این مجلس عرض کردم که مقصود از این سئوال نه این است که وزیر بیاید بگوید که اقدامات مقتضیه در این باب شده است و مجلس اکتفا به لفظ اقدامات مقتضیه نخواهد کرد مقصود این است که یک سئوالی که میکنند آن وزیر را متوجه می کنند به آن غائله و باید منتظر باشد که وزیر رفع آن غائله را کرده باشد و بنده هم اگر یک چند روزی طول می دهم سئوالات مجلس را برای این است که می خواهم اقدام را کامل کنم و نتیجه حاصل کنم و بیایم آن نتیجه را در اینجا عرض کنم و باینجه است که یکی دوماه مسئله غامض است که هنوز نتوانسته ام نتیجه حسنه اقدامات خودم را بگویم محترم عرض کنم و عاقبتش همان اقدامات صحیحه است و نتایج حسنه خواهد داد والا غیر از آن دو مسئله همیشه بنده جواب سئوال را داده و در مطالب وارد اقدامات فوری کرده ام و خوشبختانه نتیجه حسنه گرفته ام .

نایب رئیس - دستور جلسه آتی شور و دوم امتیاز پلاشرئی کوه زر - راپورت شعبه اول راجع بنماینده آرامنه - راپورت کمیسیون بودجه در باب مقرری آقایان سردار و سالار ملی ایضا راپورت کمیسیون بودجه در باب ورثه حسام الاسلام نماینده خراسان .

کاشف - در این موقع که تلگرافی از سردار ارفع وصولت الدوله خوانده شد بنده خیلی از رفتارهاییکه در دوره استبداد صغیر از این سرداران خصوصاً سردار ارفع اطلاع دارم لازم است که اظهار تشکر از هر دوی ایشان بکنم خصوصاً از آقای سردار ارفع که در آن موقع خیلی اقدامات و همه قسم همراهی که مخصوصاً بنده در آن وقت آنجا بوده و دیده ام کرده اند و مخصوصاً کمالت باید تشکر از این دونفر داشته باشند و اگر از مجاهد بیشتر اقدام نکرده باشند بهیچوجه کمتر هم نیستند و همه قسم باید اظهار تشکر از این قسم سردارها بشود . مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم شد .

جلسه ۱۸۱

صورت مشروح روز شنبه ۲۳ شهر

ذی القعدة الحرام

مجلس یکساعت و نیم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد صورت مجلس روز پنجشنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود غائبین جلسه قبل :

حاج فاتح الملک - سپه دار اعظم - بدون اجازه غائب حاج وکیل الرعایا با اجازه غائب .

حاج سید نصرالله - متین السلطنه - آقا میرزا ابراهیم خان - آقا میرزا مرتضی قلیخان مستشار الدوله - ممتاز الدوله - وحید الملک - معاضد السلطنه - معزز الملک - آقا سید حسین اردبیلی - افتخار الواعظین - آدینه محمدخان -

دهخدا - اواع الدوله بموقع حاضر نشدند .

وکیل التجار مریض بودند .

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی اگر هست بفرمائید .

معزز الملک - در صورت مجلس بنده و یک عده دیگری را نوشته اند که بموقع مقرر حاضر نشده اند و آنچه راجع است بشخص بنده این است که مخصوصاً روز پنجشنبه بنده یکساعت و نیم در اطاق تنفس بودم نمی دانم چه شد که اینطور اشتباه شده است عجب تر اینکه وقتی که من آمدم از هیئت رئیسه هیچکس حاضر نشده بود از این ترتیب معلوم میشود که یک عده کلی که مراعات شود مجری نیست .

رئیس - آنهایی هم که از هیئت رئیسه دیر آمده اند نوشته شده است .

آقا میرزا مرتضی قلیخان - اینجا نوشته اند جزو غائبین سر وقت آقای حاج سید نصرالله و آقای متین السلطنه و آقای میرزا ابراهیم خان و بنده را نوشته اند در صورتیکه آن روز هر چهار نفرمان حاضر بودیم و رفته بودیم برای انجام کاریکه بجهت خود مجلس بود و در خدمت خود آقای رئیس مراجعت کردیم معذالک ما را نیمساعت غائب نوشته اند خوب است این مطالب را از روی تحقیق رسیدگی نمایند که اشخاصی که با اجازه و بجهت کار مخصوص مجلس میروند جزو غائبین بی اجازه محسوب ندارند .

آقا سید حسین اردبیلی - بنده مدتی قبل از تشکیل مجلس حاضر بودم معذالک نوشته اند که بموقع مقرر حاضر نشده ام .

ارباب کیخسرو - اینکه آقایان میفرمایند که با اجازه غائب بودند بنده خودم هم اطلاع دارم ولی وقتی صورت حضور و غیاب از اداره مباشرت بهیئت رئیسه میروند خوب است هیئت رئیسه ملاحظاتی خودشان را بکنند و اشخاصی را که با اجازه بوده اند بنویسند که از این باب ابرادی بر اداره مباشرت متوجه نباشد .

(در این موقع کابینه وزراء آمدند)

افتخار الواعظین - بنده بجهت مندرجات نمره (۷) روزنامه برق از آقای رئیس الوزرا چند روز قبل استیضاحی کردم حالا امروز در روزنامه ایران نور می خوانم که از طرف وزارت عدلیه ایشان جلب به محاکمه شده اند و در وقتی که از طرف اداره مدعی العمومی با ایشان مشغول محاکمه بوده اند ایشان بعضی چیزها اظهار داشته اند من جمله گفته اند روح ملت ایران از شما خبر ندارد و هیئت جامعه ایرانیان چگونه می توانند شما را وکیل بدانند؟ - بنده می خواهم اینجا بایک صدای رسای بلند عرض کنم که هموم ایرانیان و تمام داخله و خارجه بدانند که روزنامه برق عبارت از یک اداره نیست که چند مغربو مدیر و دبیر آنجا نشسته باشند و افکار عامه ملت ایران را در آنجا درج کنند بلکه اداره روزنامه برق عبارت از یک جوان هجده ساله ایست که آنجای نشیند و بر حسب افکار خودش که معلل باغراض است که بنده

می توانم ثابت کنم بر میدارد این مطلب را می نویسد دیگر اینکه اینجا می نویسد که می گوید و کلائی درست کرده اند و مجلس ترتیب داده اند بنده معنی این را نمی دانم که مقصود چیست و راجع به کیست اگر مقصودش این است که ملت ایران بمدت چهارده ماه زدی و خود فدا کردن و جان و مال و کلائی انتخاب نموده اند و مجلس شورای ملی افتتاح کردند که این ترتیب عین طریقه دنیا است که هیئت جمع شده و کلا انتخاب مینمایند و منتخبین مجتمع شده مجلس شورای ملی را افتتاح مینمایند و اگر مرادشان از این دو کلا درست کردن جمع دیگری است که نشستند و وکیل انتخاب کرده اند و مجلس تشکیل نمودند که آن را هم خوب است ما بفهمیم و بنده عرض میکنم وقتی یک اعتبار نامه و کلائی بیاید اینجا میروند شعبه با بودن آن اعتبار نامه شعبه ادا وارد مذاکره در آن اعتبار نامه نمیشود مگر پس از اینکه صورت مجلس انتخابات آنولایت را بتوسط وزرات داخله بخوانند و انتخابات را جلو بگذارند و بعد از آنی که قانون انتخابات را ماده بماده مطالعه کرد و آن انتخاب و اعتبار را شورای ملی در منتهای صحت دید راپورت میدهد و مجلس صحت انتخاب و نمایندگی آن وکیل را تصدیق مینماید پس از آنکه مجلس شورای ملی درباره انتخابات اینقدر سخت گیری بکنند بنده میخواهم بدانم یک بچه هفده ساله چگونه در محکمه می نشیند و میگوید روح ملت ایران از وکالت شما خبر ندارد و محکمه هم می شنود و بنده منتظرم به بینم اقدامات هیئت وزرا درباره او چیست و وزارت عدلیه و محاکم عدلیه در او چه محاکمه خواهند کرد و اگر بعضی از رفقای او با او هم دست هستند و در وقت محاکمه می آیند در محکمه و با او همراهی میکنند و این بی شرفی را که نسبت بمقام ملت ایران کرده اند محکمه توانست جبران کند و توانست او را محکوم قرار بدهند بنده هم صاکت خواهم شد و اگر محکوم نشد و محکمه نتوانست ثابت کند که انتخاب نمایندگان بربیک شکل غیر قانونی نبوده است تکلیف خودمان را خواهیم دانست و بنده الان از کابینه وزرا سئوال میکنم که کی حاضر میشوند برای جواب استیضاح .

وزیر عدلیه - در این قضیه روزنامه برق بقدریکه آقایان و کلامتاسفند وزرا بیشتر متأسفند و در فکر اقدامات و انجام مقصود هستند و لکن مسلم است که وزارت عدلیه و محاکم ناچار است که بترتیب قانونی وارد محاکمه شود و در اول ساعاتی که این مسئله را اظهار و پیشنهاد کردند در هیئت وزرا مذاکره شد و از طرف وزارت معارف و علوم و اداره مدعی العموم هم اظهار کردند بالخصوص خود بنده که آنساعت در تلگرافخانه در خدمت آقایان وزراء بودم معاون مدعی العموم را خواستم و تا کیدات لازمه کردیم در اینباب بدون فوت وقت اقدامات مجدانه خودشان را بکنند و مطابق قانون انطباعات محاکمه را بانجام رسانند آنها هم مشغول محاکمه شدند باینکار امروز هم بالخصوص صبحی که بنده بعد از رفتن پر سیدم چون یک چیزی شنیده بودم که گفتند بعضی ها بطور نامناسبی رفتار کرده اند